

Government of Jammu & Kashmir

FOUNDATIONAL STAGE

Academic Calender-Cum-Syllabus
for the session 2024-25

- **State Council of Educational Research & Training
(SCERT) JK-UT**

Copyright © 2024 by JK-SCERT

All rights reserved.

No part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted in any form or by any means, including photocopying, recording, or other electronic or mechanical methods, without the prior written permission of the publisher, except in the case of noncommercial uses permitted by copyright law.

Published by: JK-SCERT

www.scertjk.online

In case there is any omission, typing/ errors or any other error which might have crept in inadvertently, the same may be brought to the notice via email at assessmentcellscertjk@gmail.com

INTRODUCTION

National Education Policy 2020 envisages shift from rote learning to competency /experiential learning in schooling. The early stages of schooling from classes Foundational, Preparatory and Middle require proper planning and thorough understanding of mechanism for teaching learning process. The structure for scheme of studies and curriculum includes five major subjects viz; Mathematics, Science, English, Hindi/ Urdu & Social Science. English, Hindi/ Urdu & Social Science.

The Syllabus has been designed in order to provide students a broad and balanced understanding of subjects to enable them to communicate effectively, analyze information, take informed decisions, construct their worldview in alignment with constitutional values and move ahead in the direction of becoming productive citizens. The focus of current syllabus is on the development of 21st century skills in settings where each student feels independent, safe and comfortable with their learning. To achieve this aim, it is extremely important that children acquire adequate knowledge and skills in other core areas like Health and Physical Education, Life Skills, Values Education, Art Education, Work Education and other Co-Scholastic areas. The syllabus will help teachers as well as students to plan accordingly for achieving the desired learning competencies.

This Syllabus-cum-academic calendar is in synchronization with the latest instruction manual and other guidelines issued by NCERT, New Delhi and in line with “Student Assessment and Evaluation Scheme (SA&ES)” notified by SCERT JKUT.

Teachers must be aware and make use of all available material resources (blended) - online supporting material /TLM available at DIKSHA, NISHTHA, e-Pathshala, Swayam Prabha, NCERT & SCERT-J&K website for making inclusive education a reality and update themselves for progressive uniformities

CONTENTS OF FOUNDATIONAL STAGE

S.No	Class	Subjects	Page Number
1	Class 2 nd	English	
2		Maths	
3		Hindi	
4		Dogri	
5		Urdu	
6		Kashmiri	
7		Punjabi	

Appendix

(i)	Suggestive Calendar of Activities	
(ii)	Student Learning Assessment Framework	
(iii)	Children with Special Need-Suggestive Measures	

Government of Jammu & Kashmir

Academic Calender-Cum-Syllabus

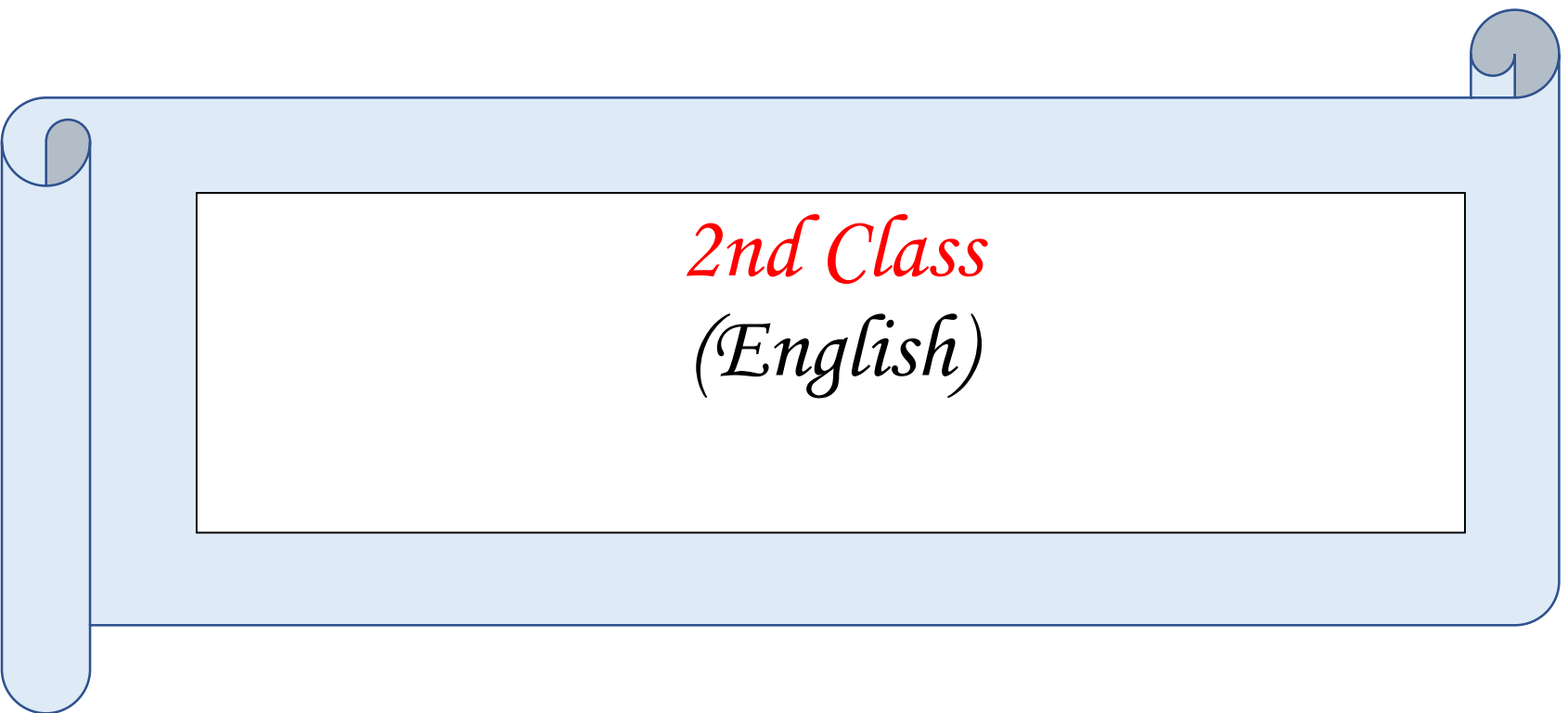
FOUNDATIONAL STAGE

Grade-2nd

Session 2024-25

***State Council of Educational Research & Training
(SCERT) JK-UT***

2nd Class
(English)

Learning Outcomes (NCERT) with suggestive pedagogical processes Class 2nd

learner may be provided opportunities in pairs/groups/ individually and encouraged to—

- ❖ sing or recite collectively songs or poems or rhymes with action
- ❖ listen to stories, and humorous incidents and interact in English or home language
- ❖ ask simple questions, for example, on characters, places, the sequence of events in the story, etc. (Ensure clear lip movement for children with hearing impairment to lip read.)
- ❖ respond orally in home language or English or sign language or non-verbal expressions
- ❖ write 2-3 simple sentences about stories or poems
- ❖ look at scripts in a print rich environment like newspapers, tickets, posters etc.
- ❖ develop phonemic awareness through activities focusing on different sounds, emerging from the words in stories and texts
- ❖ listen to short texts from children's section of newspapers, read out by the teacher
- ❖ listen to instructions and draw a picture
- ❖ speak and write English, talk to their peers in English, relating to festivals and events at homes and schools
- ❖ enrich vocabulary in English mainly through telling and re-telling stories/folk tales
- ❖ use appropriately pronouns related to gender such as 'he', 'she', 'his', 'her', and demonstrative pronouns such as 'this', 'that', 'these', 'those'; and prepositions such as 'before', 'between' etc.
- ❖ read cartoons/ pictures/comic strips with or without words independently
- ❖ write 2-3 sentences describing common events using adjectives, prepositions and sight words like "This is my dog. It is a big dog. It runs behind me."

The learner—

- sings songs or rhymes with action
- responds to comprehension questions related to stories and poems, in home language or English or sign language, orally and in writing (phrases/ short sentences)
- identifies characters, and sequence of events in a story.
- expresses verbally her or his opinion and asks questions about the characters,
- storyline, etc., in English or home language.
- draws or writes a few words or short sentence in response to poems and stories.
- listens to English words, greetings, polite forms of expression, and responds in English/home language like 'How are you?', 'I'm fine, thank you. etc.
- uses simple adjectives related to size, shape, colour, weight, texture such as 'big', 'small', 'round', 'pink' 'red' 'heavy' 'light' 'soft' etc.
- listens to short texts from children's section of newspapers, read out by the teacher
- listens to instructions and draws a picture
- uses pronouns related to gender like 'his/ her/, 'he/she', 'it' and other pronouns like 'this/that', 'here/there' 'these/those' etc.
- uses prepositions like 'before', 'between' etc.
- composes and writes simple, short sentences with space between words.

Class 2nd Academic Calendar cum Syllabus, English

Time Line	Name of the Topic	Learning Outcomes	Competencies	Suggested Activities
1	1. My Mom	Eng201 Sings songs or rhymes with action Eng202 Responds to comprehension questions related to poems in home language or English ECL2-5.2 Sings songs or rhymes with action. forms new rhyming words.	• Listening • Speaking • Understanding • Development of vocabulary	Singing action songs/poems is a fun way to help toddlers expand their vocabularies. But it can be a challenge for them to learn the words and coordinate the movements at the same time. Try the following ideas when you introduce an action song/poem ➤ Take it slow when you introduce a new poem. ➤ Let each child participate in his way and at his own pace. ➤ Give children lots of chances to practice over and over again. ➤ Pair words with actions and gestures to make it easier for children to learn and remember the words. We can do simple activities such as keeping our fingers on our cheeks, moving our hands up and down, stepping around, making facial expressions, or playing rhythm instruments in time with the music.
	2. Our Helpers	Eng203 identifies characters Eng204 expresses verbally her or his opinion and asks questions about the characters in English or home language ECL2-5.1a Expresses verbally her or his likes /dislikes about the characters in English or home language.	• Listening • Speaking • Communication	➤ Role-play is an excellent way of getting our students to practice ➤ their English. ➤ They simulate real-life situations. It is an essential component in the learning process of the children. ➤ Boost every child to take part in a role-play activity.

2	3. Rain	Eng201 sings songs or rhymes with action Eng202 responds to comprehension questions related to poems in home language or English Eng209 listen to instructions and draws a picture ECL2-5.2 Sings songs or rhymes with action forms new rhyming words.	• Fluency • Listening and speaking • Reading comprehension • Vocabulary development	➤ Make students sing or recite collectively songs or poems or rhymes with action. ➤ Ask simple questions, for example, on new words, rhyming words in the poem, etc. ➤ Ask the students to draw pictures related to the topic
	4. The Snow Adventures	Eng202 responds to comprehension questions related to story in home language or English Eng203 identifies characters in a story Eng204 expresses verbally her/his opinion and ask questions about the characters, storyline, etc in English or home language. Eng205 draws or writes a few words or short sentence in response to the story Eng209 listens to instructions and draws a picture Eng210 uses pronouns related to gender like his/her, he/she, it and other pronouns ECL2-5.6 Recognises and writes/draws frequently occurring word/picture in a story being read. ECL2-5.8 Creates a poster on their self-created story	• Understanding • Listening • Speaking, • Creative thinking • Vocabulary development	➤ Make the learners practice to write 2-3 sentences in English language in response to the story ➤ Perform different types of activities with students to make them understand the use of pronouns related to gender such as he, she, his, her, and demonstrative pronouns such as this, that, these, those etc. ➤ Arrange poster making competition so that students can create different types of posters.

3	5. Lets Play	Eng201 sings songs or rhymes with action Eng202 responds to comprehension questions related to poems in home language or English Eng205 draws or writes a few words or short sentence in response to the poem. Eng209 listens to instructions and draws a picture Eng212 composes and writes simple, short sentences with space between words	• Listening and speaking • Reading • comprehension • Vocabulary development • Creativity	➤ Ask the students to draw or arrange different types of pictures related to games and paste them in the notebook. ➤ Ask them to write one sentence related to the game.
---	--------------	---	--	---

4	6. Birbals Wit	Eng202 responds to comprehension questions related to story in home language or English Eng203 identifies characters in a story Eng204 expresses verbally her/his opinion and ask questions about the characters, storyline, etc in English or home language. Eng205 draws or writes a few words or short sentence in response to the story. Eng207 uses simple adjectives related to size, shape, colour, weight, texture such as big, small, round, pink, red, heavy, soft etc. Eng209 listens to instructions and draws a picture Eng212 composes and writes simple, short sentences with space between words ECL2-5.1a Expresses verbally her or his likes/dislikes about the characters, storyline, etc.,in English or home language. ECL2-5.3 Predicts the story, talks about the characters bilingually. ECL2-5.4 Responds to the questions related to stories and poems, in home language or English or sign language, orally and in writing (phrases/short sentences) ECL2-5.6 Recognises and writes/draws frequently occurring word/picture in a story being read. ECL2-5.7 Tries to decode unfamiliar words while reading.	• Listening and speaking • Reading • comprehension • Appreciation of wit and wisdom	➤ Make the students read the lesson and share their views about the story. ➤ Encourage the students to read more stories. ➤ Engage the students in different types of activities to understand the concept of describing words and use them in their writing. ➤ Make them understand the concept of comparison
---	----------------	---	--	---

5	7. Shapes	Eng201 sings songs or rhymes with action Eng202 responds to comprehension questions related to poems in home language or English Eng205 draws or writes a few words or short sentence in response to the poems ECL2-5.2 Sings songs or rhymes with action. forms new rhyming words.	• Fluency • Listening and speaking • Reading comprehension • Observation	➤ Ask the students to draw different types of shapes and colour them. ➤ Ask the students to collect things or pictures of different shapes and paste them on the chart to categorise them as per their shape and speak few lines on any picture they like.
	8. The wind and the Sun	Eng203 identifies characters in a story Eng204 expresses verbally her/his opinion and asks questions about the characters, storyline, etc., in English or home language. ECL2-5.3 Predicts the story, talks about the characters bilingually. ECL2-5.4 Responds to the questions related to stories and poems, in home language or English or sign language, orally and in writing (phrases/ short sentences).	• Listening and speaking • Reading comprehension • Dialogue conversation • Vocabulary development • Use grammar item in context.	➤ The teacher will demonstrate different types of activities which help the students to use the noun in the context. ➤ Ask the students to perform a skit on any topic. ➤ The teacher will narrate a story to the children and prompt them to guess the end of the story.

6	9. My Senses	Eng201 sings songs or rhymes with action Eng202 responds to comprehension questions related to poems in home language or English Eng205 draws or writes a few words or short sentence in response to the ECL2-5.2 Sings songs or rhymes with action. forms new rhyming words. ECL2-5.10 Writes selective rhyming words in Pair	• Listening and Speaking • Reading comprehension • Vocabulary development • Use Grammar item in context. • Fluency • Aesthetic sense	➤ Recitation of the poem to be done by the students. ➤ Ask the students to draw the pictures of five sense organs
	10. The Fox and The Chick	Eng203 Identifies characters, and sequence of events in a story Eng204 expresses verbally her/his opinion and ask questions about the characters, storyline, etc in English or home language. Eng205 draws or writes a few words or short sentence in response to the story Eng212 composes and writes simple, short sentences with space between words ECL2-5.7 Tries to decode unfamiliar words while reading.	• Listening and Speaking • Reading comprehension • Vocabulary development • Use grammar item in context. • Empathy	➤ Teacher will narrate a similar story with the help of picture cards highlighting the theme of empathy ➤ Ask the students to retell the story by arranging the picture cards in a sequence.

7	11. My Beautiful tree	Eng201 sings songs or rhymes with action Eng202 responds to comprehension questions related to poems in home language or English ECL2-5.2 Sings songs or rhymes with action. forms new rhyming words. ECL2-5.10 Writes selective rhyming words in pair. ECL2-5.14 Draws or writes a few words or short sentence in response to the environment (birds, plants, garden, etc.)	• Listening • Speaking • Reading comprehension • Vocabulary development • Fluency • Listening and speaking • Dialogue conversation • Vocabulary development	➤ Ask the students to read the poem aloud with proper expressions and actions. ➤ Avoid explanation as much as possible, especially of poems. let them enjoy the beauty of the poem and understand on their own. ➤ Take the students out in the garden ➤ Initiate a conversation about the importance of trees and let everyone be an active participant. ➤ Ask them to answer the following questions. • How are trees born? • Do trees need water and food? • Are trees living or non- living? • Is it possible for a tree to get sick like us? • 5. How can you help trees?
---	-----------------------	--	--	--

	12. Our Chinar Tree	Eng203 identifies characters Eng204 expresses verbally her or his opinion and asks questions about the characters in English or home language Eng208 listens to short texts from children's section of newspapers, read out by the teacher. Eng211 uses preposition like "before", "between" ECL2-5.1a Expresses verbally her or his likes/dislikes about the characters in English or home language. ECL2-5.3 Predicts the story, talks about the characters bilingually. ECL2-5.7 Tries to decode unfamiliar words while reading. ECL2-5.8 Creates a poster on their self-created story. ECL2-5.12 Read texts other than the textbooks such as children's magazine, etc.	• Listening and speaking • Reading comprehension • Observation • Use grammar items in context • Development of vocabulary • Development of Creativity	➤ Encourage the students to write 2-3 sentences describing uses of trees using adjectives, prepositions and sight words like "This is a tree. It has green leaves. We get food from trees." ➤ Encourage students to read newspapers and children's magazines in English ➤ Talk to their peers in English/home language relating to festivals and events (Van Mahotsav) at home and schools. ➤ Make them aware about the importance of planting trees. ➤ Ask them to water plants and not to pluck flowers. ➤ Inculcate the spirit of keeping their environment neat and clean.
--	---------------------	--	--	---

2nd Class
(Mathematics)

Learning Outcomes (NCERT) with suggestive pedagogical processes, Class 2nd

Suggested Pedagogical Processes	Learning Outcomes
The learner may be provided opportunities in pairs/groups/ individually and encouraged to — ❖ identify number naming and number writing patterns, read and write numbers up to 99 ❖ apply the understanding of place value of numbers while grouping & recognising them ❖ add 2-digit numbers up to 99 by using addition facts up to 9 ❖ develop and use alternate strategies for addition and subtraction of numbers ❖ explore situations in which addition and subtraction of numbers is required. For example combining two groups, enlarging a group by adding more objects ❖ develop their own contextual situations/ questions based on subtraction and addition ❖ create situation/ context in which a number has to be repeatedly added ❖ trace different faces of 3D objects on paper and name their corresponding 2D Shapes ❖ classify shapes based on their physical attributes through cut out/ paper folds of different shapes ❖ use observations/ sense of touch to describe the shapes and their physical attributes ❖ add up to numerical value of Rs. 100, by using concrete play money of different denominations ❖ measure different lengths/ distances by using uniform but non-standard unit ❖ discuss and share the experiences of children while they observe ❖ different balances for weighing objects ❖ construct their own balance (simple) and weigh and compare the weights of different things around them ❖ compare the capacity of two or more containers ❖ discuss about the special day/ particular day of a week when children share time and house related work with their family members ❖ verbalise the unit of repeat in a pattern and make ideas about their extension ❖ extend patterns created by using shapes, thumb print, leaf print and numbers, etc ❖ collect information from people around, record it and draw some inference from it.	The learner — ➤ MAT201 Works with two-digit numbers – reads and writes numerals for numbers up to 99 – uses place value in writing and comparing two digit numbers. – forms the greatest and smallest two-digit numbers (with and without repetition of given digits)– solves simple daily life problems/ situations based on addition of two-digit numbers – solves daily life situations based on subtraction of two digit numbers – represents an amount up to Rs. 100 using 3-4 notes and coins (of same/ different denominations of play money) ➤ MAT202 Describes basic 3D and 2D shapes with their observable characteristics –identifies basic 3D-shapes such as cuboids, cylinder, cone and sphere by their names – distinguishes between straight and curved lines – draws/ represents straight lines in various orientations (vertical, horizontal, slant) ➤ MAT203 Estimates and measures length/distances and capacities of containers using uniform non-standard units like a rod/pencil, cup/ spoon/bucket etc. ➤ MAT204 compares objects as heavier/lighter than using simple balance. ➤ MAT205 identifies the days of the week and months of the year ➤ MAT206 sequences the events occurring according to their duration in terms of hours/days; for example, does a child remain in school for a longer period than at home? ➤ MAT207 draws inference based on the data collected such as the number of vehicles used in Raju’s house is more than that in Rishita’s. ➤ MAT208 Counting in groups and skip counting by 2’s, 3’s,5’s & 10’s. ➤ MAT209 Understand the value of ones, tens and how many ones make up a ten, how many tens make up a hundred, etc. Be able to comprehend what the place values of a given number represent. Understand how expanded form relates to the formation of a number with base ten blocks. ➤ MAT210 Children learn that capacity describes how much a container could hold. They compare different containers and describe which has the greatest capacity and which has the smallest capacity.

Class 2nd, Academic Calendar for the year 2023-24

Timeline	Topic/ Content	LO/ Part of LO	Key Areas	Suggestive Activities
1	1. What is long? What is round?	The learner MAT202 ❖ Describes basic 3D and 2D shapes with their observable characteristics ❖ Identifies basic 3D-shapes such as cuboids, cylinder, cone and sphere by their names. ❖ Distinguishes between straight and curved lines ❖ Draws/ represents straight lines in various orientations (vertical, horizontal, slant). Part of Lo's • Handling different objects that are long and round and that can roll and slide. • Can learn about different shapes of objects by playing games.	❖ Observe and describe shapes of different objects ❖ Similarities and differences among their properties i.e., physical features. ❖ Objects and shapes having edges, corners, faces. ❖ Things that can roll and slide. ❖ Comparison of tallest and shortest things. Attributes of identifying 2-D and 3-D figures critical thinking	➤ Guessing game to know different objects and their shapes. ➤ Show things to students which can roll and slide. ➤ Handling different object which can roll and slide. ➤ Making post card stronger stand. ➤ Recitation of poem what is long, what is round. ➤ Making a tree with the help of paper. ➤ Take children to the ground and teacher will help the students to differentiate between the 2D and 3D shapes from nature.
	2. Counting in Groups	MAT208 Counting in groups and Skip counting by 2's, 3's & 5's Part of Lo's • Can learn arranging things in pairs. • Can learn to count the numbers in groups	❖ Looks and guess the number of things. ❖ Arranging things in groups. ❖ Keeping things in pairs. ❖ Activities for use of ordinal numbers. ❖ Problem Solving ❖ Critical thinking	➤ Arranging things in groups. Keeping things in pairs. ➤ Joining dots in order. ➤ Standing in groups in 2,3,5 through a game. ➤ Guess which is more or less. Knowing about ordinal numbers. Make children standing in lines & give instructions in such a way that second child will clap your hands, third child will pull your nose.

2	3. How much you can carry.	MAT204 Compares objects as heavier/lighter by using simple balance. Part of Lo's • To know about heavier and lighter things. • To make unequal things equal by estimation.	❖ To get Knowledge about heavier and lighter things. ❖ Get knowledge from story of the clever donkey and his heavy sack (story). ❖ To learn the reason behind the working sea-saw ❖ Identifying the problem. ❖ Analyze. ❖ Logical reasoning is developed	➤ Experiments to show salt and sugar dissolve in water but wool, cotton absorb water. ➤ Playing in the sea saw or use of balance to demonstrate heavier or lighter. ➤ Use of balance to measure things. Handling units of measuring things. ➤ Colour the one which is lighter.
	4. Counting in Tens.	MAT208 Counting in groups and Skip counting by 2's, 3's, 5's & 10's. Part of Lo's • Can be able to arrange things in tens. • Learn to make flower garlands out of beads in tens. • Concept of tens ones	❖ Counting of numbers in tens. ❖ Make groups of things in tens. ❖ Different arrangements of 10 Bindis. ❖ Make bundles of 10 with the help of materials such as sticks or beads. ❖ Develop Oral name of number. ❖ Problem solving skill developed ❖ Develop critical thinking	➤ Collect objects like flowers beads, Bindis, stories. ➤ Count the number with the help of abacus. ➤ Threading the beads in tens. ➤ Arrange 10 Bindis in different designs. ➤ Write number in ones and tens.

MAT209:

Understand the value of ones, tens and how many ones make up a ten, how many tens make up a hundred, etc. Be able to comprehend what the place values of a given number represent.

Understand how expanded form relates to the formation of a number with base ten blocks.

Part of Lo's

- ❖ Concept of Tens and ones using 10- rupee notes and 1- rupee coins.
- ❖ Writing numbers in Tens and ones e.g., $25 = 10 + 10 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 = 2 \text{ tens and } 5 \text{ ones.}$
- ❖ Reading of Price tags Rs 25 = Rs 10 + Rs 10 + Re 1 + Re 1 + Re 1 + Re 1 + Re 1.
- ❖ Adding of 10-rupee notes and 1-rupee coins to make different denominations.

- ❖ Student will be able to write numbers in tens and ones. i.e., $25 = 2 \text{ Tens and } 5 \text{ Ones.}$
- ❖ Students will know about place values up to tens.
- ❖ Students will be able to add different combinations of denominations of Rs 10 notes and Re 1 coin.
- ❖ Develops problem solving skills

- Using 10-rupees notes and 1-rupee coins and grouping them into tens and ones.
- Activity of making garland using 10 flowers or twenty flowers.
- Counting's in tens and ones using triangular and square cards.
- Dividing the class into groups of tens.

4	6. Patterns	MAT206 Sequences the events occurring according to their duration in terms of hours/days. For example, does a child remain in school for a longer period than at home? Part of Lo's • Identify simple Symmetrical patterns. • To able to draw various patterns. • To know patterns through colours, shapes. • To know about the number patterns, alphabet patterns. • To identify patterns in his or her surroundings. • To recognise the basic unit of generating patterns.	❖ Making of design. ❖ Recognises the basic unit of generating patterns. ❖ Complete the patterns by understanding and observing the patterns. ❖ Develop problem solving skills ❖ Develop logical reasoning ❖ Develop critical thinking	➤ Shapes, numbers, Bindi, alphabets can be arranged in different patterns. ➤ Drawing gate grill patterns window, grill pattern of school & class room. ➤ Drawing patterns for saree, dress, curtains, pillow, bedsheet. Making patterns with match stick complete the pattern with colours. ➤ Take children into the school ground and ask them to collect leaves of different plants , mix them and then group leaves of similar shapes.
	7. Footprints	MAT203 Estimates and measures length/ distances and capacities of containers using uniform non-standard units like a rod/pencil, cup/ spoon/bucket etc. Part of Lo's • Tracing of objects of different shapes. • Know the footprints of animals and human beings.	❖ Footprints of different animals. ❖ Comparison of Footprints of different animals. ❖ Objects of different shapes. ❖ Problem solving skills ❖ Creativity and innovation.	➤ Matching animals with their footprints. ➤ Draw your footprints and your friend's footprints on the floor and compare which is smaller. Trace and guess the objects traced. ➤ Draw the missing things in the given pictures. ➤ Trace the objects of different shapes. ➤ Make a group of objects of similar shapes.

5	8. Jugs and Mugs	MAT210 Children learn that capacity describes how much a container could hold. They compare different containers and describe which has the greatest capacity and which has the smallest capacity. Part of Lo's • Liquid to be measured in different shapes of containers. • fill water in different shapes of containers which holds more water & which contains less.	❖ Concept of measurement and Volume. ❖ Capacity of different containers. ❖ Compare the volume of different vessels used by the children. ❖ Collaboration ❖ Students develop the judgement and hence critical thinking	Carry out experiments in groups to perform measurements. Discussion of key vocabulary, results and conclusions. ➤ Lemon drink Activity will help the learners to make and enjoy lemon drink contained in different containers having different capacities. ➤ Role play activity ❖ Narrating the story of thirsty crow. ❖ Collection of different containers/vessels used in day-to-day life.
	9. My Funday	MAT205 Identifies the days of the week and months of the year. Part of Lo's • Learner should be able to write the days of a week and the months of year. • Understanding the concept of before and after of days and months. • Students should be able to read a calendar. • Students should be able to read the class time table	❖ Days of the week. ❖ Concept of before and after in using a calendar. ❖ Concept of yesterday, today and tomorrow. ❖ Reading of class timetable ❖ Months of the year ❖ Reading a calendar. ❖ Reading ❖ Understanding	➤ Poems on days of a week and months of a year. ➤ Reading of class Time Table Using fist (Close hand activity) to remember the long and short months (starting with January the long months sit on the knuckles while short months are in the spaces between.) ➤ Reading of Calendar ➤ Naming the shortest month of the year.

6	10. Lines and Lines	MAT202: ❖ Describes basic 3D and 2D shapes with their observable characteristics ❖ Identifies basic 3D-shapes such as cuboids, cylinder, cone and sphere by their names. ❖ Distinguishes between straight and curved lines Draws/represents straight lines in various orientations (vertical, horizontal, slant) Part of Lo's • Should be able to draw and recognize curved and straight lines, standing, sleeping and slanting lines. • Should be able to draw different types of pictures with the help of dancing lines and joining dots.	❖ Concept of Standing, Slanting and Sleeping lines. ❖ Concept of straight and curved lines. ❖ Making designs with dots. ❖ Stick drawing	➤ Draw straight and curved lines, sleeping, slanting and standing lines. ➤ Forming letters of English alphabet and numbers with the help of match sticks. ➤ Stick drawing
	11. Add our Points	MAT201 Solves simple daily life problems/situations based on addition of two-digit numbers. Part of Lo's • Will be able to write numbers from 1 – 100. • Will be able to add two 2-digit numbers. • Will be able to add 3 single digits numbers	❖ Numbers 1-100. ❖ Addition of two 2-digit numbers. ❖ Addition of 3 single digit numbers.	➤ Numbers 1-100. ➤ Addition of two 2-digit numbers. ➤ Addition of 3 single digit numbers. i) $4+2+3= \dots\dots\dots$ ii) $5+6+1= \dots\dots\dots$

	12. Give and Take	MAT201 ❖ Works with two-digit numbers. ❖ Reads and writes numerals for numbers up to 99. ❖ Uses place value in writing and comparing two-digit numbers. ❖ Forms the greatest and smallest two-digit numbers (with and without repetition of given digits). ❖ Solves simple daily life problems /situations based on addition of two-digit numbers. Solves daily life situations based on subtraction of two-digit numbers. ❖ Represents an amount up to Rs. 100 using 3-4 notes and coins (of same/ different denominations of play money). Part of Lo's ❖ Can understand meaning of giving(-) and taking(+) can easily add and subtract 2 digit numbers. ❖ Can understand different signs '+' and '-' ❖ Solves simple word problems. ❖ Student will be able to prepare a bill.	❖ Developing the concrete experience of making groups of tens using materials like beads, pebbles, buttons, match sticks etc. ❖ Adding and subtracting in groups of tens and ones	Use of objects like beads, ice cream sticks for addition and subtraction. Role Play Activity ➤ A mock shop may be arranged in the class and stress on word problems on addition and subtraction to be given. ➤ Prepare a bill of the items you purchase from your school canteen.
--	-------------------	---	--	---

	13. The longest Step	MAT203 Estimates and measures length /distances and capacities of containers using uniform non-standard units like a rod/pencil. Part of Lo's • Learn to measure different lengths using fingers, hand spans and footsteps. • Developing the sense of estimation.	❖ Measuring length using nonstandard units. i.e., fingers, hand spans and footsteps	➤ Measuring things inside the classroom using fingers, hand spans and Footsteps. e.g., find the distance between the door and the window of your classroom. ➤ Find the distance between the blackboard and the place where you are sitting ➤ Running Activity
	14. Birds come Birds go	MAT201 ❖ Works with two-digit numbers reads and writes numerals for numbers up to 99. ❖ Uses place value in writing and comparing two-digit numbers. Forms the greatest and smallest two-digit numbers (with and without repetition of given digits) ❖ Solves simple daily life problems/ situations based on addition of two-digit numbers Solves daily life situations based on subtraction of two-digit numbers. Part of Lo's • How to add and subtract two-digit numbers. • How to carry while addition. • How to borrow while subtraction.	❖ Addition and Subtraction of 2 two-digit numbers using token cards. ❖ Know how to keep an account of the expenditure of a month. ❖ Word problems (related to daily life)- addition and subtraction. ❖ Making different combinations to get a desired sum or difference.	➤ Word problems on addition and subtraction. ➤ Maintaining diary of expenditure for the month.

15. How many ponytails

MAT207

Draws inference based on the data collected such as the number of vehicles used in Raju's house is more than that in Rishita's.

Part of Lo's

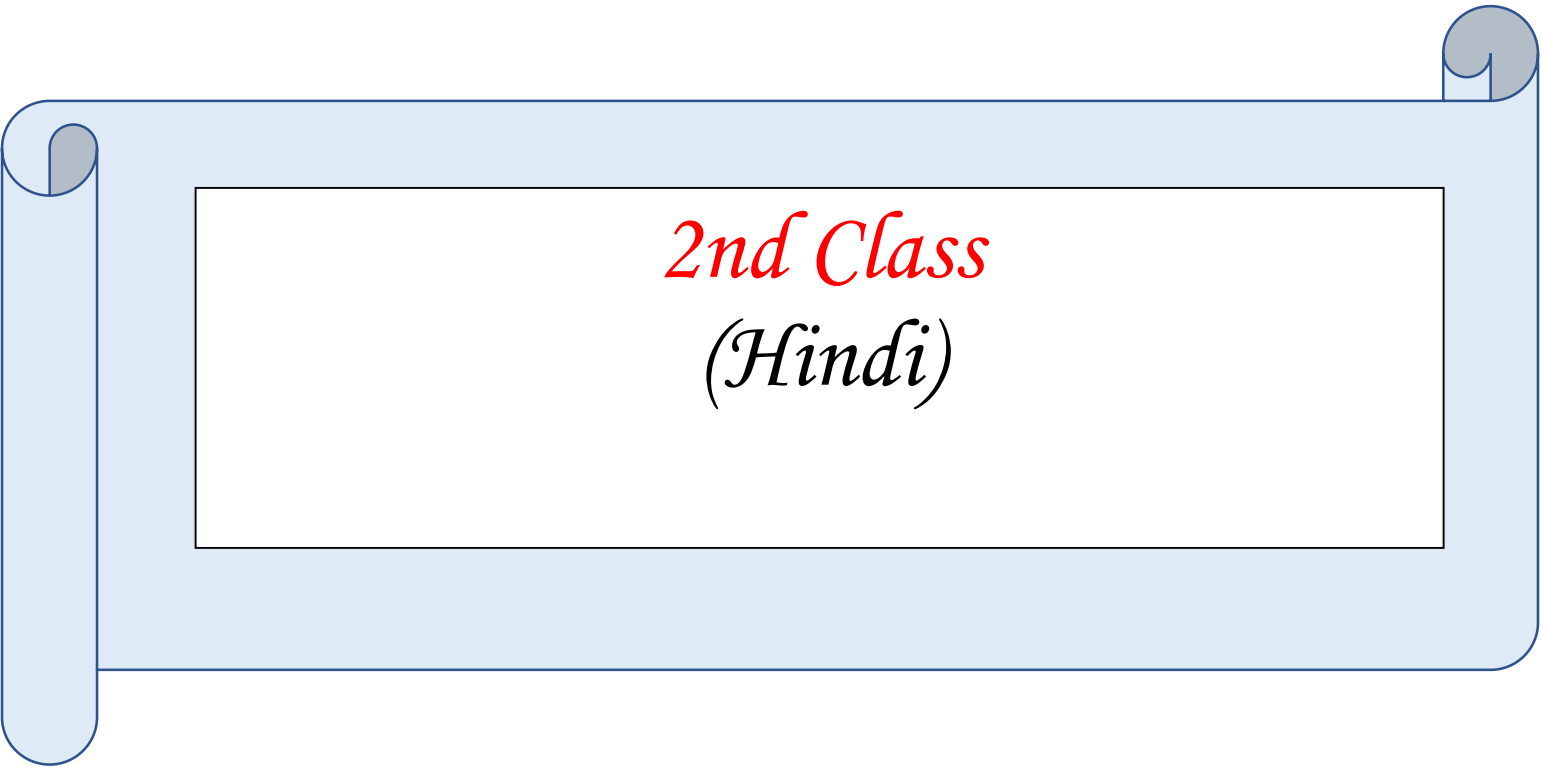
- Will learn how to collect data and represent it in tabular form.

❖ Collecting data (information) in small groups and filling the information in tables and attempt to answer the find out questions. (DATA HANDLING)

- Various activities involving collecting data and answering questions based on it.
- Collect data from your class/ friends and complete the table:

Flavour	No. of Children liking Ice- Cream
Mango	
Vanilla	
Chocolate	
Butterscotch	
Strawberry	

- Similarly, we can frame many tables like favourite colours, fruits etc.

2nd Class
(Hindi)

कक्षा -द्वितीय (हिंदी)

सीखने-सिखाने की प्रक्रिया	सीखने के प्रतिफल (Learning Outcomes)
सभी शिक्षार्थियों (भिन्न रूप से सक्षम बच्चों सहित) को व्यक्तिगत, सामूहिक रूप से कार्य करने के अवसर और प्रोत्साहन दिया जाए ताकि उन्हें- अपनी भाषा में अपनी बात कहने, बातचीत करने की भरपूर आज़ादी और अवसर हों।	बच्चे - HIN201:- विविध उद्देश्यों के लिए अपनी भाषा अथवा/और स्कूल की भाषा का इस्तेमाल करते हुए बातचीत करते हैं, जैसे-जानकारी पाने के लिए प्रश्न पूछना, निजी अनुभवों को साझा करना, अपना तर्क देना आदि।
हिंदी में सुनी गई बात, कविता, कहानी आदि को अपने तरीके और अपनी भाषा में कहने-सुनाने/प्रश्न पूछने एवं अपनी बात जोड़ने के अवसर उपलब्ध हों।	HIN202:- कही जा रही बात, कहानी, कविता आदि को ध्यान से सुनकर अपनी भाषा में बताते/सुनाते हैं।
बच्चों द्वारा अपनी भाषा में कही गई बातों को हिंदी भाषा और अन्य भाषाओं (जो भाषाएँ कक्षा में मौजूद हैं या जिन भाषाओं के बच्चे कक्षा में हैं) में दोहराने के अवसर उपलब्ध हों। इससे भाषाओं को कक्षा में समचित् स्थान मिल सकेगा और उनका शब्द-भंडार, अभिव्यक्तियों का भी विकास करने के अवसर मिल सकेंगे।	HIN203:- देखी, सुनी बातों, कहानी, कविता आदि के बारे में बातचीत करते हैं और अपनी प्रतिक्रिया व्यक्त करते हैं।
‘पढ़ने का कोना’ में स्तरानुसार विभिन्न प्रकार की और विभिन्न भाषाओं (बच्चों की अपनी भाषा/एँ, हिंदी आदि) में रोचक सामग्री, जैसे- बाल साहित्य, बाल पत्रिकाएँ, पोस्टर, ऑडियो-वीडियो सामग्री उपलब्ध हो।	HIN204:- अपनी निजी जिंदगी और परिवेश पर आधारित अनुभवों को सुनायी जा रही सामग्री, जैसे- कविता, कहानी, पोस्टर, विज्ञापन आदि से जोड़ते हुए बातचीत में शामिल करते हैं।
चित्रों के आधार पर अनुमान लगाकर तरह-तरह की कहानियाँ, कविताओं को पढ़ने के अवसर उपलब्ध हों।	HIN205:- भाषा में निहित शब्दों और ध्वनियों के साथ खेल का मज़ा लेते हुए लय और तुक वाले शब्द बनाते हैं, जैसे-एक था पहाड़, उसका भाई था दहाड़, दोनों गए खेलने।
विभिन्न उद्देश्यों को ध्यान में रखते हुए पढ़ने के विभिन्न आयामों को कक्षा में उचित स्थान देने के अवसर उपलब्ध हों, जैसे- किसी कहानी में किसी जानकारी को खोजना, कहानी में	HIN206:- अपनी कल्पना से कहानी, कविता आदि कहते/ सुनाते हैं/आगे बढ़ाते हैं।

घटी विभिन्न घटनाओं के कर्म को तय करना, किसी घटना के होने के लिए तर्क दे पाना, पात्र के संबंध में अपनी पसंद या नापसंद के बारे में बता पाना आदि।	
कहानी, कविता आदि को बोलकर, पढ़कर सुनाने के अवसर हों और उस पर बातचीत करने के अवसर हों।	HIN207:- अपने स्तर और पसंद के अनुसार कहानी, कविता, चित्र, पोस्टर आदि को आनंद के साथ पढ़कर अपनी प्रतिक्रिया व्यक्त करते हैं/प्रश्न पूछते हैं।
सुनी, देखी, पढ़ी बातों को अपने तरीके से कागज़ पर उतारने के अवसर हों। ये चित्र भी हो सकते हैं, शब्द भी और वाक्य भी।	HIN208:- चित्र के सूक्ष्म और प्रत्यक्ष पहलुओं पर बारीक अवलोकन करते हैं।
बच्चे अक्षरों की आकृति को बनाने में अपेक्षाकृत सघुड़ता का प्रदर्शन करते हैं। इसे कक्षा में प्रोत्साहित किया जाए।	HIN209:- चित्र में या क्रमवार सजाए चित्रों में घट रही अलग-अलग घटनाओं, गतिविधियों और पात्रों को एक संदर्भ या कहानी के सूत्र में देखकर समझते हैं और सराहना करते हैं।
बच्चों द्वारा अपनी वर्तनी गढ़ने की प्रवृत्ति को भाषा सीखने की प्रक्रिया का हिस्सा समझा जाए।	HIN210:- परिचित/अपरिचित लिखित सामग्री में रुचि दिखाते हैं और अर्थ की खोज में विविध प्रकार की युक्तियों का इस्तेमाल करते हैं, जैसे- चित्रों और प्रिंट की मदद से अनुमान लगाना, अक्षर-ध्वनि संबंध का इस्तेमाल करना, शब्दों को पहचानना, पूर्व अनभुवों और जानकारी का इस्तेमाल करते हुए अनुमान लगाना।
संदर्भ और उद्देश्य के अनुसार उपयुक्त शब्दों और वाक्यों का चयन करने, उनकी संरचना करने के अवसर उपलब्ध हों।	HIN211:- प्रिंट (लिखा या छपा हुआ) में मौजूद अक्षर, शब्द और वाक्य की इकाइयों की अवधारणा को समझते हैं, जैसे- 'मेरा नाम विमला है।' बताओ, इस वाक्य में कितने शब्द हैं?/ 'नाम' शब्द में कितने अक्षर हैं या 'नाम' शब्द में कौन-कौन से अक्षर हैं?
	HIN212:- हिंदी के वर्णमाला के अक्षरों की आकृति और ध्वनि को पहचानते हैं।
	HIN213:- स्कूल के बाहर और स्कूल के भीतर (पुस्तक कोना/पुस्तकालय से) अपनी पसंद की किताबों को स्वयं चुनकर पढ़ने का प्रयास करते हैं।
	HIN214:- स्वेच्छा से या शिक्षक द्वारा तय गतिविधि के अंतर्गत चित्रों, आड़ी-तिरछी रेखाओं (कीरम-काँटे), अक्षर-आकृतियों से आगे बढ़ते हुए स्व-वर्तनी का उपयोग और स्व-नियंत्रित लेखन (कनवेंशनल राइटिंग) करते हैं।
	HIN215:- सुनी हुई और अपने मन की बातों को अपने तरीके से और तरह-तरह से चित्रों/शब्दों/वाक्यों द्वारा (लिखित रूप से) अभिव्यक्त करते हैं।
	HIN216:- अपनी निजी जिंदगी और परिवेश पर आधारित अनभुवों को अपने लेखन में शामिल करते हैं।
	HIN217:- अपनी कल्पना से कहानी, कविता आदि आगे बढ़ाते हैं।

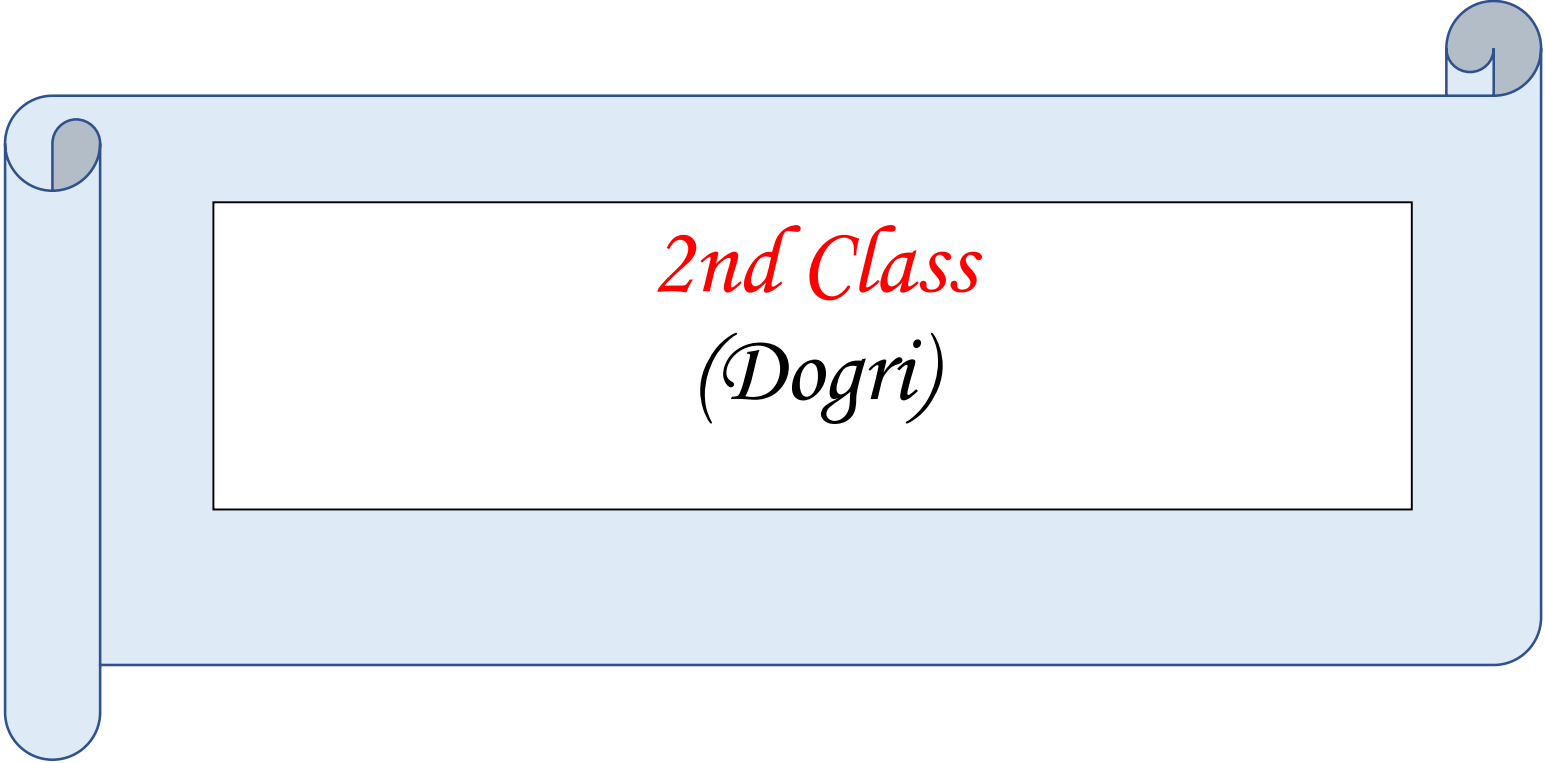
वार्षिक कैलेण्डर २०२४ -२०२५

कक्षा -द्वितीय

समय अवधि महीना	विषय/उपविषय	सीखने के परिणाम	योग्यता/ क्षमता	सुझाव गतिविधि
1	पाठ-1 से पाठ-2 अ से ई मात्रा के शब्द, मेरी माँ पर 5 वाक्य, वचन बदलो, विराम चिन्ह का उचित प्रयोग।	- मात्राओं की सुदृढ़ता होती है। - हिंदी में अपनी बात कहने और बातचीत करने में सक्षम होंगे।	- मात्राओं का प्रयोग सीखेंगे। - शब्द भंडार में वृद्धि।	- अपने मनपसंद फल के वृक्ष का चित्र बनाकर उनमें रंग भरवायें। - अध्यापक बच्चों को अपनी माता के प्रति आभार व्यक्त करने हेतु, उन्हें कोई भेंट देने के लिए प्रोत्साहित करें।
2	पाठ-3 से पाठ-4 ई से ऊ की मात्रा, मेरे पिता पर पांच वाक्य, उल्टे अर्थवाले शब्द, शब्द लड़ी बनाना, गिनती 1 से 10	- भाषा समृद्ध होगी - मात्राओं का उच्चारण तथा लेखन शुद्ध होगा।	- वर्ग पहेली से नाम वाले शब्द ढूँढने की क्षमता। - सही वर्ण चुनना। - चित्रकारी में महारथ।	- बच्चों से अपना परिचय पत्र बनवायें। - बच्चों को घर के कामों में सहयोग करना सिखाएं। - फलों के नाम हिंदी, अंग्रेजी और मातृभाषा में लिखवायें।

3	पाठ-5 से पाठ-8 ऋ से औ की मात्रा के शब्द, लिंग बदलो, चित्रकला का अभ्यास, रंगों के महत्त्व पर पांच वाक्य	- ध्वनि संबंध का इस्तेमाल आता है। - चित्रों को देखकर अनुमान लगाते हैं। - दो रंगों को मिलाकर नए रंग का निर्माण।	- स्मरण शक्ति का विकास होता है। - शब्द भंडार में वृद्धि। - मात्राओं का प्रयोग करना आएगा।	- बच्चों को कापी पर पतंग का चित्र बनाकर उन त्योहारों के नाम लिखवाए जिन पर पतंग उड़ाई जाती है। - इंद्रधनुष का चित्र बनाकर रंग भरवायें। - भारतीय रंगोली परंपरा से बच्चों को अवगत करायें।
4	पाठ-9 से पाठ-11 विलोम शब्द। हिंदी गिनती 11 से 20। जब सूरज नहीं होगा तो क्या होगा (चर्चा)	- कविता आदि को पढ़कर, बोल कर उस पर बातचीत करते हैं। - अर्थ की खोज करने की कोशिश करते हैं।	- तर्क शक्ति का विकास होता है। - सुर लय, ताल के साथ कविता गायन शैली से परिचित होते हैं।	- बच्चों से गाजर का चित्र बनवाकर उसमें रंग भरवायें। - बच्चे अपने घर की छत पर जाकर सूरज की दिशा को देखकर घर की दिशा शिक्षक को बतायें।
5	पाठ-12 से पाठ-13 अं से अः की मात्रा के शब्द, श्रुतलेख, शुद्ध अशुद्ध, हिंदी की गिनती 21 से 50 तक।	- चित्रों के सूक्ष्म अवलोकन की क्षमता उत्पन्न होगी। - अपने स्तर और पसंद के अनुसार कहानी में आए पक्षियों और वृक्षों की पहचान होगी।	- बच्चों के ज्ञान में वृद्धि होगी। - शब्द भंडार समृद्ध होगा। - प्रकृति से जुड़ेंगे।	- तालाबों को साफ सुथरा रखने पर बच्चों से चर्चा करवायें। - चिड़िया का चित्र बनवाकर उसमें रंग भरवायें। - बच्चे अपने आंगन और आस पड़ोस में जायें और पाए जाने वाले पक्षी देखें और उनके नाम लिखें।

6	पाठ-14 से पाठ-16 मित्र पर 10 पंक्तियाँ, समान अर्थ वाले शब्द, ध्वनियों का ज्ञान	नए नए शब्दों को पहचान लेंगे। अपने स्तर और पसंद के अनुसार कहानी, कविता आदि पढ़ कर अपनी प्रतिक्रिया व्यक्त करते हैं।	मित्र के महत्व को पहचानेंगे।	- शिक्षक कक्षा में नकलची बंदर की कहानी नाटकीय ढंग से सुनाएंगे। - चित्र को देखकर बच्चे कहानी की रचना करें। - शिक्षक विद्यार्थियों को समझाएंगे कि समान अर्थ वाले शब्द के बीच योजक लगता है।
7	पाठ-17 से पाठ-18 समानार्थक शब्द, प्रकृति का महत्व, मेरी प्रिय ऋतु पर पांच पंक्तियाँ	- शुद्ध बोलना एवं लिखना शुरू करते हैं। - सुनी सामग्री के बारे में बातचीत करते हैं।	- तर्कशक्ति का विकास होता है। - प्रकृति के विभिन्न घटकों (जल, सूर्य, पेड़) के महत्व से अवगत होंगे। - मात्राओं के अभ्यास हेतु श्रुतलेख अभ्यास करना।	- अध्यापक द्वारा कविता का आदर्श वाचन किया जाए तथा बच्चों से अनुकरण वाचन करवाया जाए। - बच्चों से स्कूल में वृक्षारोपण करवाया जाए।

2nd Class
(Dogri)

जमात:दूसरी

समांस अवधी (म्हीने च)	बिशे/उपबिशे	सिक्खनै दे परिणाम	योग्यता	गतिविधियें लेई सुझास
1	'अ' ध्वनि/'अ' स्वर आहले व्यंजनै दे शब्द	'अ' ध्वनि दा ज्ञान, अक्खरें गी जोड़ने दी समझ	शब्दें च प्रयुक्त व्यंजनै च 'अ' स्वर पंशानने दी योग्यता,'अ' स्वर आहले व्यंजने गी जोड़ियै दऊं-अक्खरी ते त्रै-अक्खरी शब्द बनाने दी योग्यता दा विकास	●'अ' ध्वनि गी जानने लेई इक अक्खर कन्नै दूए अक्खर गी जोड़ियै शब्द बनाना सखाया जाई सकदा ऐ। ●'अ' स्वर आहले कोई त्रै व्यंजन देइयै विद्यार्थिं गी उनेंगी जोड़ियै शब्द बोलने ते लिखने लेई उत्साहित कित्ता जाई सकदा ऐ। ● त्रै-अक्खरी शब्दें दे निकके-निकके रोचक वाक्य, खास करियै जेहड़े बच्चें दे जीवन ते वातावरण कन्नै जुड़े दे होन, सनाए ते लखाए जाई सकदे न। ● किश शब्द बोल्ली - बोल्लियै विद्यार्थिं गी उंदे च इस्तेमाल होए दे 'अ' स्वर गी पंशानने लेई आखेआ जाई सकदा ऐ।
	'आ' ध्वनि/दऊं ते त्रै- अक्खरी शब्द	'आ' ध्वनि दा ज्ञान, अक्खरें गी जोड़ने दी समझ	शब्दें च प्रयुक्त व्यंजनै च 'आ' स्वर पंशानने दी योग्यता,'आ' स्वर आहले व्यंजने गी जोड़ियै दऊं-अक्खरी ते त्रै-अक्खरी शब्द बनाने दी योग्यता दा विकास	●'आ' ध्वनि गी जानने लेई इक अक्खर कन्नै दूए अक्खर गी जोड़ियै शब्द बनाना सखाया जाई सकदा ऐ। ●'आ' स्वर आहला कोई व्यंजन कन्नै इक कोई होर जां दऊं व्यंजन देइयै विद्यार्थिं गी उनेंगी जोड़ियै शब्द बोलने ते लिखने लेई उत्साहित कित्ता जाई सकदा ऐ। ●'आ' ध्वनि दे व्यंजन कन्नै दऊं होर अक्खर जोड़ियै त्रै-अक्खरी शब्दें दे निकके-निकके रोचक वाक्य, खास करियै जेहड़े बच्चें दे जीवन ते वातावरण कन्नै जुड़े दे होन, सनाए ते लखाए जाई सकदे न। ● किश शब्द बोल्ली - बोल्लियै विद्यार्थिं गी उंदे च इस्तेमाल होए दे 'आ' स्वर गी पंशानने लेई आखेआ जाई सकदा ऐ।

	‘इ’ ते ‘ई’ ध्वनि/ दऊं ते त्रै अकखरी शब्द	‘इ’ ते ‘ई’ ध्वनि दा ज्ञान, अकखरें गी जोड़ने दी समझ	शब्दें च प्रयुक्त व्यंजननं च ‘इ’ ते ‘ई’ स्वर पंशानने दी योग्यता, ‘इ’ ते ‘ई’ स्वर आहले व्यंजने गी जोड़ियै दऊं-अकखरी ते त्रै-अकखरी शब्द बनाने दी योग्यता दा विकास	● ‘इ’ ते ‘ई’ ध्वनि गी जानने लेई इक अकखर कन्नै दूए अकखर गी जोड़ियै शब्द बनाना सखाया जाई सकदा ऐ। ● ‘इ’ ते ‘ई’ स्वर आहले इक व्यंजन कन्नै कोई दऊं होर व्यंजन देइयै विद्यार्थिएं गी उनेंगी जोड़ियै शब्द बोलने ते लिखने लेई उत्साहित कित्ता जाई सकदा ऐ। ● ‘इ’ ते ‘ई’ दे प्रयोग आहले व्यंजन कन्नै कोई होर दो अकखर मलाइयै शब्द बनाई ते निक्के-निक्के रोचक वाक्य, खास करियै जेहड़े बच्चें दे जीवन ते वातावरण कन्नै जुड़े दे होन, सनाए ते लखाए जाई सकदे न। ● किश शब्द बोल्ली - बोल्लियै विद्यार्थिएं गी उंदे च इस्तेमाल होए दे ‘इ’ ते ‘ई’ स्वरें गी पंशानने लेई आखेआ जाई सकदा ऐ
	‘उ’ ते ‘ऊ’ ध्वनि/ दऊं ते त्रै अकखरी शब्द	‘उ’ ते ‘ऊ’ ध्वनि दा ज्ञान, अकखरें गी जोड़ने दी समझ	शब्दें च प्रयुक्त व्यंजननं च ‘उ’ ते ‘ऊ’ स्वर पंशानने दी योग्यता, ‘उ’ ते ‘ऊ’ स्वर आहले व्यंजने गी जोड़ियै दऊं-अकखरी ते त्रै-अकखरी शब्द बनाने दी योग्यता दा विकास	● ‘उ’ ते ‘ऊ’ ध्वनि गी जानने लेई इक अकखर कन्नै दूए अकखर गी जोड़ियै शब्द बनाना सखाया जाई सकदा ऐ। ● ‘उ’ ते ‘ऊ’ स्वर आहले कुसै व्यंजन कन्नै कोई त्रै होर व्यंजन देइयै विद्यार्थिएं गी उनेंगी जोड़ियै शब्द बोलने ते लिखने लेई उत्साहित कित्ता जाई सकदा ऐ। ● ‘उ’ ते ‘ऊ’ दे प्रयोग आहले इक व्यंजन कन्नै दऊं अकखर होर जोड़ियै त्रै-अकखरी शब्दें दे निक्के-निक्के रोचक वाक्य, खास करियै जेहड़े बच्चें दे जीवन ते वातावरण कन्नै जुड़े दे होन, सनाए ते लखाए जाई सकदे न। ● किश शब्द बोल्ली - बोल्लियै विद्यार्थिएं गी उंदे च इस्तेमाल होए दे ‘उ’ ते ‘ऊ’ स्वरें गी पंशानने लेई आखेआ जाई सकदा ऐ।

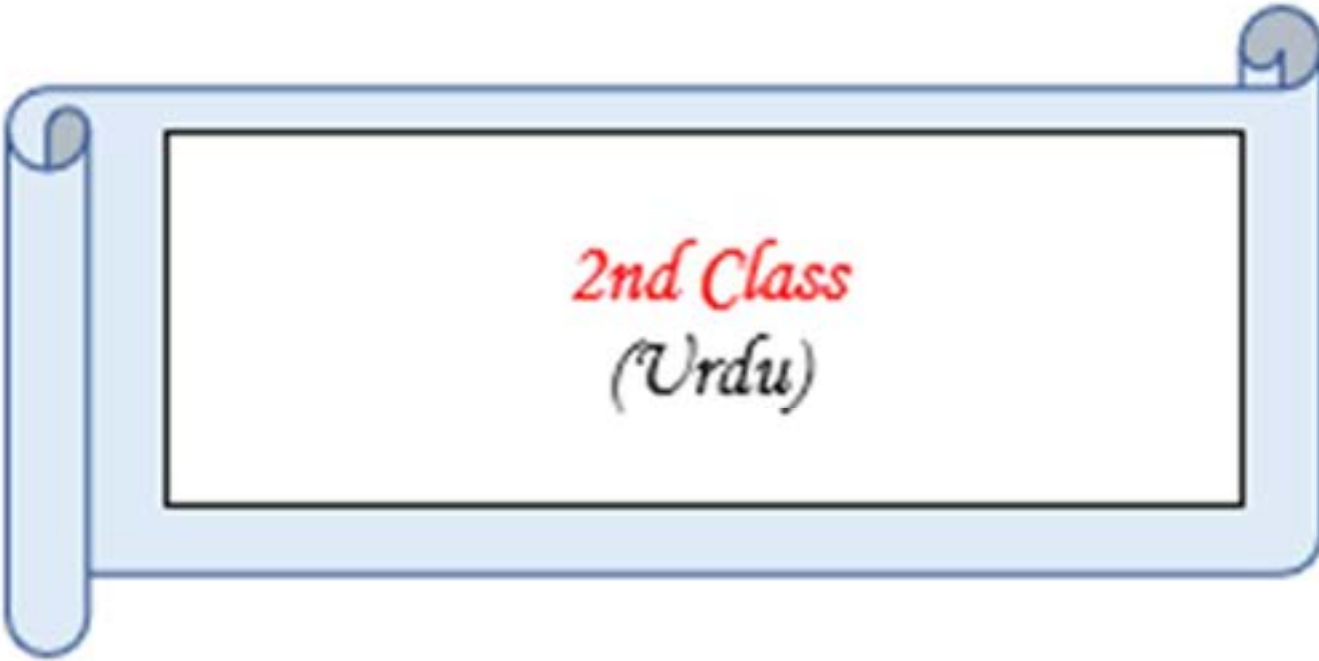
3	‘ए’ ते ‘ऐ’ ध्वनि/ दऊं ते त्रै अकखरी शब्द	‘ए’ ते ‘ऐ’ ध्वनि दा ज्ञान, ‘ए’ ते ‘ऐ’ दे प्रयोग ते अकखरें गी जोड़ने दी समझ	शब्दें च प्रयुक्त व्यंजनें च ‘ए’ ते ‘ऐ’ स्वर पंशानने दी योग्यता, ‘ए’ ते ‘ऐ’ स्वर आहले व्यंजने गी जोड़ियै दऊं- अकखरी ते त्रै- अकखरी शब्द बनाने दी योग्यता दा विकास	● ‘ए’ ते ‘ऐ’ ध्वनि गी जानने लेई इक अकखर कन्नै दूए अकखर गी जोड़ियै शब्द बनाना सखाया जाई सकदा ऐ। ● ‘ए’ ते ‘ऐ’ स्वर आहले कुसै व्यंजन कन्नै कोई दो होर व्यंजन देइयै विद्यार्थिएं गी उनेंगी जोड़ियै शब्द बोलने ते लिखने लेई उत्साहित कित्ता जाई सकदा ऐ। ● ‘ए’ ते ‘ऐ’ दे प्रयोग आहले इक - इक व्यंजन कन्नै होर इक जां दऊं अकखर जोड़ियै त्रै-अकखरी शब्दें दे निकके-निकके रोचक वाक्य, खास करियै जेहड़े बच्चें दे जीवन ते वातावरण कन्नै जुड़े दे होन, सनाए ते लखाए जाई सकदे न। ● किश शब्द बोल्ली - बोल्लियै विद्यार्थिएं गी उंदे च इस्तेमाल होए दे ‘ए’ ते ‘ऐ’ स्वरें गी पंशानने लेई आखेआ जाई सकदा ऐ।
	‘ओ’ ते ‘औ’ ध्वनि/ दऊं ते त्रै अकखरी शब्द	‘ओ’ ते ‘औ’ ध्वनि दा ज्ञान, ‘ओ’ ते ‘औ’ दे प्रयोग ते अकखरें गी जोड़ने दी समझ	शब्दें च प्रयुक्त व्यंजनें च ‘ओ’ ते ‘औ’ स्वर पंशानने दी योग्यता, ‘ओ’ ते ‘औ’ स्वर आहले व्यंजने गी जोड़ियै दऊं-अकखरी ते त्रै- अकखरी शब्द बनाने दी योग्यता दा विकास	● ‘ओ’ ते ‘औ’ ध्वनि गी जानने लेई इक अकखर कन्नै दूए अकखर गी जोड़ियै शब्द बनाना सखाया जाई सकदा ऐ। ● ‘ओ’ ते ‘औ’ स्वर आहले इक - इक व्यंजन कन्नै दऊं कोई होर व्यंजन देइयै विद्यार्थिएं गी जोड़ियै शब्द बोलने ते लिखने लेई उत्साहित कित्ता जाई सकदा ऐ। ● ‘ओ’ ते ‘औ’ दे प्रयोग आहले त्रै-अकखरी शब्दें दे निकके-निकके रोचक वाक्य, खास करियै जेहड़े बच्चें दे जीवन ते वातावरण कन्नै जुड़े दे होन, सनाए ते लखाए जाई सकदे न। ● किश शब्द बोल्ली - बोल्लियै विद्यार्थिएं गी उंदे च इस्तेमाल होए दे ‘ओ’ ते ‘औ’ स्वरें गी पंशानने लेई आखेआ जाई सकदा ऐ।

	‘अं’ ध्वनि/दऊं ते त्रै अकखरी शब्द	‘अं’ ध्वनि दा ज्ञान, शब्दें च ‘अं’ दी बिंदी दे प्रयोग दी समझ	‘अं’ दी बिंदी दा उच्चारण ते प्रयोग समझने दी योग्यता, ‘अं’ स्वर आहले व्यंजने गी जोड़ियै दऊं-अकखरी ते त्रै-अकखरी शब्द बनाने दी योग्यता दा विकास	● ‘अं’ ध्वनि गी जानने लेई दऊं अकखरें च ‘अं’ दी बिंदी गी लाइयै शब्द बनाना सखाया जाई सकदा ऐ। ● ‘अं’ स्वर आहला कोई इक व्यंजन देइयै विद्यार्थिं गी ओहदे कन्नै जोड़ियै शब्द बोलने ते लिखने लेई प्रेरत कित्ता जाई सकदा ऐ। ● त्रै-अकखरी शब्दें दे निक्के-निक्के रोचक वाक्य, खास करियै जेहड़े बच्चें दे जीवन ते वातावरण कन्नै जुड़े दे होन, सनाए ते लखाए जाई सकदे न जिंदे च ‘अं’ दी बिंदी दा इस्तेमाल होऐ। ● किश शब्द बोल्ली - बोल्लियै विद्यार्थिं गी उंदे च इस्तेमाल होए दे ‘अं’ स्वरें गी पंशानने लेई आखेआ जाई सकदा ऐ।
	कविता/हाथी आया हाथी आया	हाथी दे बारे च जानकारी ते शब्दें गी लैऽ कन्नै पढ़ने दा हुनर	प्रवाह च वाक्य/पंक्तियां पढ़ने दा कौशल, तुक आहले शब्दें दी समझ	● हाथी दे बारे च बाद्धू जानकारी दिती जाई सकदी ऐ, जियां ओहदा पसंदीदा खाना, ओहदे रंग, ओहदा अकार, जंगल च ओहदे जीनै दे तरीके, दूए जानवरें कन्नै ओहदी तुलना वगैरा-वगैरा। ● विद्यार्थिं गी दुत्त व्यंजनें दे प्रयोग, ‘ढ’ ते ‘ड’ दे उच्चारण दा फर्क सखाया जाई सकदा ऐ। ● विद्यार्थिं गी तुक आहले शब्दें बारे जानकारी दिंदे होई कविता च प्रयुक्त होए दे तुकांत शब्दें कन्नै होर शब्द बी सनाए जाई सकदे न, जियां, आया, जमाया, ढाया, लाया, स्हाया, गाया वगैरा-वगैरा ।
	कविता / आई बसाखी	बसाखी दे मेले बारै जानकारी ते शब्दें गी लैऽ कन्नै पढ़ने दा हुनर	प्रवाह च वाक्य/पंक्तियां पढ़ने दा कौशल, तुक आहले शब्दें दी समझ, मेले बारे जानकारी	● विद्यार्थिं गी बसाखी दे कन्नै - कन्नै डुग्गर दे होर ध्यारें ते मेले बारे जानकारी ते इनेंगी मनाने पिच्छें दे कारणें बारै जानकारी दिती जाई सकदी ऐ। ● विद्यार्थिं च अपने संगीत दे प्रति रुझाऽ बनाइयै दे डुग्गर दे बाद्य -यंत्रें कन्नै उंदी पंशान कराई जाई सकदी ऐ, जियां मुरली, ढोल, छैने, चिमटा, खड़ताल, छुनकने, कैहल वगैरा-वगैरा। ● विद्यार्थिं गी तुक आहले शब्दें बारे जानकारी दिंदे होई कविता च प्रयुक्त होए दे तुकांत शब्दें कन्नै होर शब्द बी सनाए जाई सकदे न, जियां जाना, बजाना, खाना, लाना, गाना, ढाना, ताना, वगैरा-वगैरा।

5	पशु- पक्खरुएं दियां बाजां	प्रकृति कन्नै जुड़ाव बधना, किश खास पैंछियें दे बारे च बाद्धू जानकारी होना	अपने आले-दुआले दे पशुएं-पखेरुएं प्रति उत्सुकता, उंदे बारै च होर जानकारी कट्ठी करने दी चाह जगाना।	● इस पाठ च प्रयुक्त होए दे संयुक्त शब्दें दे बारे च समझांदे होई होर संयुक्त शब्दें दे उदाहरण दिते जाई सकदे न। ● अनुस्वार दी बाद्धू जानकारी दिती जाई सकदी ऐ। ● तकनीक दा सहारा लेइयै बी (मोबाइल वगैरा) पाठ आहली बाजें गी बच्चें गी सनाया जाई सकदा ऐ। ● पाठ च प्रयुक्त कुसै बी पक्खरू दा नां लेइयै सारें बच्चें गी इक्कै सुरै च ओहदी बाज कइडनै गी आखेआ जाई सकदा ऐ, जेहदे कन्नै बच्चें दी रुचि बड़ी बधी सकदी ऐ।
	मेरा परिचे	अपने ते अपनी चीजें बारै सनाने दा कौशल	अपनी ते दूएं दी चीजें दी जानकारी	● विद्यार्थिं गी अपने बारे च होर बी गल्लां सनानै लेई उत्साहित कित्ता जाई सकदा ऐ। ● विद्यार्थिं गी अपनी ते दूए दी चीजें बारे जानकारी दिंदे होई अपनी चीजें बारे जिम्मेदारी नभानै लेई प्रेरत कित्ता जाई सकदा ऐ।
	बाल कहानी / चिड़ीमार ते पैंछी	कहानी सनाने दी कला, चिड़ियें ते चिड़ियें गी पकड़ने आहलें बारै जानकारी	पात्रें गी समझने ते भेद करने दी योग्यता, कहानी दे तार जोड़ने दी योग्यता	● विद्यार्थिं गी चिड़ियां पकड़ने दे बक्ख-बक्ख तरीकें दी जानकारी दिंदे होई कन्नै - कन्नै उंदी स्वतंत्रता दी लोड़ बारै बी समझाया जाई सकदा ऐ। ● एके दी ताकत बारै समझांदे होई उनेंगी मिली-जुलियै सारे कम्म करने लेई प्रेरत कित्ता जाई सकदा ऐ।
	शरीर दे अंग	अपने शरीर दे अंगें दी जानकारी	शरीर दे अंगें गी बक्ख-बक्ख तरीके कन्नै समझने दी योग्यता	● अध्यापक कुसै इक अंग दा नांs लै विद्यार्थिं गी अपनी औंगल उस अंग पर रखने गी आखै, इस चाल्ली विद्यार्थिं बड़े तौले अपने बक्खरे-बक्खरे अंगें बारै समझी ते चेतै करी लैंगन, ते इस चाल्ली कलास दा वातावरण बी बड़ा रोचक होई जाग। ● विद्यार्थिं गी पंजें ज्ञानेंद्रियें दी जानकारी देने लेई ए तरीका अपनाया जाई सकदा ऐ: 1. असेंगी खशबो कुत्थें मसूस होंदी ऐ? 2. अस सुनने केहदे कन्नै आं? वगैरा-वगैरा

6	ਰੰਗ ਤੇ ਊਂਦੇ ਨਾਂs	ਰੰਗੋਂ ਦੀ ਪੰਸ਼ਾਨ ਤੇ ਇਕ ਰੰਗ ਸ਼ਾ ਦੂਏ ਰੰਗ ਗੀ ਬਕਖਰਾ ਦਿਖਖਨੇ ਦੀ ਸਮਝ, ਲੇਖਨ ਤੇ ਪਠਨ	ਰੰਗ ਪੰਸ਼ਾਨਨੇ ਦੀ ਯੋਗਯਤਾ	● ਵਿਦਯਾਰਥਿਏਂ ਗੀ ਰੰਗੋਂ ਦੀ ਸ਼ੈਲ ਜਾਨਕਾਰੀ ਦੇਨੇ ਪਰੈਂਤ ਕਿਸ਼ ਖਾਸ-ਖਾਸ ਚੀਜੋਂ ਦੇ ਨਾਂs ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਵਿਦਯਾਰਥਿਏਂ ਗੀ ਊਂਦਾ ਰੰਗ ਬੋਲਨੇ ਲੇਏਂ ਆਖੇਆ ਜਾਏਂ ਸਕਦਾ ਏ, ਜਿਯਾਂ, ਅਧਿਆਪਕ: ਰਾਤ ਵਿਦਯਾਰਥੀ: ਕਾਲੀ ਅਧਿਆਪਕ: ਟਮਾਟਰ ਵਿਦਯਾਰਥੀ: ਸੂਹਾ ਅਧਿਆਪਕ: ਅੰਬਰ ਵਿਦਯਾਰਥੀ: ਨੀਲਾ ਵਗੈਰਾ-ਵਗੈਰਾ
	ਦਿਨੈ ਦੇ ਬੇਲ੍ਲੇਂ, ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਸੱਤ ਦਿਨ	ਦਿਨੈ ਦੇ ਬੇਲ੍ਲੇਂ ਦੀ ਜਾਨਕਾਰੀ ਤੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਸੱਤੋਂ ਦਿਨੋਂ ਦੀ ਜਾਨਕਾਰੀ, ਲੇਖਨ ਤੇ ਪਠਨ	ਦਿਨੈ ਦੇ ਹਰ ਬੇਲ੍ਲੇ ਗੀ ਜਾਨਨੈਂ ਦੀ ਯੋਗਯਤਾ ਤੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਸੱਤੋਂ ਦਿਨੋਂ ਗੀ ਲਿਖਨੇ-ਪੜਨੇ ਦੀ ਯੋਗਯਤਾ	● ਵਿਦਯਾਰਥਿਏਂ ਕੰਨ੍ਹੈਂ ਸੰਵਾਦ ਦੇ ਮਾਧਯਮ ਕੰਨ੍ਹੈਂ ਦਿਨੈ ਦੇ ਬੇਲ੍ਲੇਂ ਬਾਰੇ ਜਾਨਕਾਰੀ ਪਕਕੀ ਕਰੋਆਏਂ ਜਾਏਂ ਸਕਦੀ ਏ, ਜਿਯਾਂ , ਅਧਿਆਪਕ: ਅਸ ਜਾਗਨੇ ਕੁਸਲੇ ਆਂ? ਵਿਦਯਾਰਥੀ: ਬਡ਼ਲੈਂ ਅਧਿਆਪਕ: ਅਸ ਸੌਨ੍ਹੇ ਕੁਸਲੇ ਆਂ? ਵਿਦਯਾਰਥੀ: ਰਾਤੀਂ ਵਗੈਰਾ-ਵਗੈਰਾ ● ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਸੱਤੋਂ ਦਿਨੋਂ ਗੀ ਗਾਏਂ ਬੀ ਸਖਾਯਾ ਜਾਏਂ ਸਕਦਾ ਏ। ● ਕਲੰਡਰ ਦਾ ਇਸ਼ਟੇਮਾਲ ਕਿੱਤਾ ਜਾਏਂ ਸਕਦਾ ਏ। ● ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਦਿਨੋਂ ਦਾ ਇਕ ਮਨਭਾਨਾ ਚਾਰਟ ਬਨਾਏਂ ਬੀ ਵਿਦਯਾਰਥਿਏਂ ਗੀ ਦਸ਼ਸੇਆ ਜਾਏਂ ਸਕਦਾ ਏ ਤੇ ਵਿਦਯਾਰਥਿਏਂ ਗੀ ਬੀ ਚਾਰਟ ਬਨਾਨੈਂ ਲੇਏਂ ਪ੍ਰੇਰਤ ਕਿੱਤਾ ਜਾਏਂ ਸਕਦਾ ਏ।

	बरे दे बारां म्हीने ते मौसमें दे नांs	मौसमें दे स्हाबें म्हीने दी जानकारी, ईस्वी सन् ते विक्रमी संवत् दे फर्क दी जानकारी	म्हीने दे नांs ते मौसमें दी समझ	● विद्यार्थिं दे जनमदिन ते जनम म्हीना पुच्छियै उनेंगी म्हीने दा ज्ञान देइयै म्हीने दे नांs चेते रखने च रुचि बधाई जाई सकदी ऐ। ● म्हीने हत्थें पर गिनियें चेते रखने दा तरीका बी समझाया जाई सकदा ऐ ● खूबसूरत चार्ट बनाइयै ते विद्यार्थिं गी बी चार्ट बनाने लेई प्रेरत करियै उनेंगी म्हीने ते मौसमें गी चेते रखने च मदद मिली सकदी ऐ।
	गिनतरी/ कूजा शा सौ तकर	कूजा थमां सौ तकर दी गिनती शब्दें च लिखना ते बोलना	कूजा थमां सौ तकर लेखन दी समझ, लेखन ते उच्चारण दी समझ	● विद्यार्थी गी पैहली जमातें च सिक्खी दी गिनतरी गी चेता करांदे होई अगगें पढ़ानें दी शुरुआत करनी चाहिदी, बक्खरी-बक्खरी चीजें गी गिनने दा ढंग सखांदे होई गिनती लिखना ते बोलना सखाना। ● नाहठ, न्हत्तर, नासी, नानुएँ, नड़िनुएँ च विद्यार्थिं गी अकसर टपले लगदे न, इसलेई इनेंगी खास ढंगै कन्नै समझाना चाहिदा।
	चंगियां गल्लां	सतरें गी लैs कन्नै पढ़ने दा हुनर, रोजमर्रा च अमल करने आहली नैतिकताएं दी समझ	कविता पढ़ने दा कौशल	● विद्यार्थिं गी पारिवारिक संरचना दे बारे च समझांदे होई निक्के-बड़ें दे महत्त्व बारे समझाया जाई सकदा ऐ। ● कविता पैहलें पढ़ियै ते फही जबानी कलासै च सनानें लेई कित्ता जाई सकदा ऐ। ● कविता च दिती दी नैतिक शिक्षा दे कन्नै - कन्नै किश होर गल्लां बी समझाइयां जाई सकदियां न।

2nd Class
(Urdu)

اردو سیلبس / ایکڈمک کلینڈر 2024-25

جماعت دوم (آبشار)

تعارف

بچہ اپنے گھر، خاندان اور ماحول سے زبان کے تجربات و تصورات لے کر اسکول میں داخل ہوتا ہے۔ لیکن باقاعدہ طور پر وہ حروف کی شناخت لفظوں کے معنی اور ان کے استعمال سے اسکول میں متعارف ہوتا ہے۔ چونکہ اس عمر میں حروف شناسی مشکل کام ہے اس لیے کہ رسم خط کے نشانات اور ان نشانات سے جڑی آوازوں کو جاننا اور سمجھنا آسان نہیں ہوتا۔ اس لیے ضروری ہے کہ زبان سیکھنے کی شروعات معنی سے ہو اور اس کے لیے کہانی کا سہارا لیا جائے۔ یعنی زبان سکھانے کے مقصد کو کہانی سے پورا کیا جائے۔ چونکہ کہانی میں لطف اندوزی اور دلچسپی کا عنصر شامل ہوتا ہے اس لیے کہانی کا وسیلہ زبان سکھانے میں زیادہ کارگر اور مؤثر ثابت ہو سکتا ہے۔ بچوں کو پہلے کوئی کہانی سنائی جائے اور پھر اس کہانی میں استعمال ہونے والے لفظوں سے بچوں کو آہستہ آہستہ متعارف کرایا جائے۔ اور اس طرح انہیں حروف شناسی یا رسم خط کی تدریس کی طرف لایا جائے۔ کوشش کی جائے کہ ان کو ایسی کہانیاں سنائی جائیں کہ وہ آسانی سے انہیں سمجھ سکیں اور اپنی سمجھ سے معنی و مطلب نکال کر لطف حاصل کر سکیں۔ ان کہانیوں میں اور کہانیوں سے باہر بھی بچوں کے لیے ایسے ماحول کا اہتمام ہونا ضروری ہے جہاں وہ بغیر کسی روک ٹوک اور بغیر کسی سہارے کے آزادانہ طور پر اپنی سمجھ کا استعمال کر سکیں اور اپنے طور پر ان کہانیوں سے کوئی معنی و مطلب نکال سکیں اور محفوظ بھی ہو سکیں۔ کیونکہ نفسیاتی طور پر بچے دنیا سے متعلق اپنی سمجھ اور علم کی تعمیر خود کرتے ہیں۔ ان کی یہ تعمیر کسی کے سکھانے یا زور زبردستی سے نہیں ہوتی۔ اس تعمیر میں خود بچوں کے تجربات و مشاہدات شامل ہوتے ہیں۔

زبان سکھانے کے اس عمل میں اس احتیاط کی بھی ضرورت ہے کہ کوئی ایسی صورت حال نہ پیدا ہو کہ ان کے فطری اظہار کی صلاحیت پر قدغن لگ جائے۔ بچوں کی نفسیات کو بھی سمجھنے کی ضرورت ہے کہ عموماً وہ کلاس روم کے ماحول میں اپنی بات کے اظہار میں جھجک محسوس کرتے ہیں۔ اس لیے کہ شروع میں وہ جس زبان میں آسانی سے اپنی بات یا اپنے تجربات و احساسات کا اظہار کر

سکتے ہیں اس کو اسکول میں تسلیم نہیں کیا جاتا۔ اسکول کی زبان رسمی یعنی زبان و قواعد کی پابندیوں میں جکڑی ہوئی ہوتی ہے۔ بچوں پر اسکول کی رسمی زبان کا رعب اتنا حاوی ہوتا ہے کہ وہ اپنی فطری زبان میں بات کہتے ہوئے ہچکچاتے ہیں۔ اس لیے زبان کی تدریس کے وقت کثیر اللسانی تناظر کا خیال رکھا جائے۔ کلاس میں جو بچے آتے ہیں وہ مختلف لسانی پس منظر سے تعلق رکھتے ہیں۔ اگر استاد کثیر اللسانی تناظر کو سامنے رکھتا ہے اور کلاس میں کبھی بچوں کو سیکھنے کے یکساں مواقع فراہم کرتا ہے تو وہ زبان کی تدریس کو بہتر بنا سکتا ہے۔ ایسا کرنے سے بچوں کو ان کے فطری اظہار کے فروغ کا موقع مل سکتا ہے اور وہ تہذیبی و لسانی تنوع کے ثنیں حساس بھی ہو سکتے ہیں۔ اس لیے کثیر اللسانی تناظر کی اہمیت کو سمجھا جائے اور اس کے پیش نظر ایسا طریقہ تدریس اختیار کیا جائے جو زبان کی درس و تدریس میں بہتر، آسان اور موثر ثابت ہو سکے۔

نصابی توقعات

- ❖ طلبا میں مختلف آوازوں کو سن کر ان میں فرق کرنے کی صلاحیت پیدا کرنا۔
- ❖ گروپ میں گفتگو/بات چیت سکھانا۔
- ❖ کہانی کو تصویروں کی مدد سے اندازہ لگا کر پڑھنے کی صلاحیت پیدا کرنا
- ❖ انفرادی اور اجتماعی طور پر نظم کو ترنم سے اور تحت اللفظ سے پڑھنے کی مہارت پیدا کرنا
- ❖ طلبا کے ذخیرہ الفاظ میں اضافہ کرنا۔
- ❖ آس پاس بولی جانے والی زبانوں کے الفاظ سے روشناس کرنا
- ❖ گھر اور سکول میں بولی جانے والی زبان کے درمیان فرق بتانا اور رفتہ رفتہ انہیں معیاری زبان سے روشناس کرانا۔

سیکھنے کے طریقے اور ماحول

- طلبا کو درسی اور غیر درسی کتابوں سے چھوٹی چھوٹی نظموں، کہانیوں، لطیفوں اور پھیلیوں کو سننے سنانے کے مواقع فراہم کیے جائیں تاکہ طلبا کی جھجک دور ہو سکے۔ ہم جماعت ساتھیوں کے ذریعے بھی یہ سرگرمی انجام پاسکتی ہے۔

- درسی کتابوں کے ساتھ ساتھ معیار کے مطابق مختلف طرح کا مواد جیسے اخباروں کے تراشے، رسالوں، قصوں، کہانیوں اور کا مکس کی کتابیں وغیرہ فراہم کی جائیں۔ مخصوص صلاحیت والے طلباء کے لیے بریل کا انتظام کیا جائے۔
- سمعی اور بصری اشیا دیکھ کر، ریڈیو، ٹی وی، ٹیپ ریکارڈ وغیرہ کو سن کر ان سے متعلق بات کرنے کے لیے کہا جائے۔ ان کے ذریعے اردو لفظوں اور آوازوں کی صحیح ادائیگی کی مشق ہوسکے گی اور ان کا لب و لہجہ بھی درست ہوسکے گا۔
- قریب ترین ماحول اور آس پاس میں رونما ہونے والے واقعات و مشاہدات سے باخبر رہنے اور ان پر گفتگو کرنے کی ترغیب دی جائے، انہیں ان کے ماحول کے پیش نظر گفتگو کرنے کا موقعہ دیا جائے۔
- اسکول میں ہونے والی مختلف سرگرمیوں کے ذریعے تحریری مہارت کو فروغ دینے کے لیے زیادہ سے زیادہ مواقع فراہم کیے جائیں۔ اپنے آس پاس کے ماحول سے باخبر رہنے اور رونما ہونے والے واقعات کو آسان لفظوں میں لکھنے کی ترغیب دی جائے۔
- نظموں اور گیتوں کو ترنم اور مناسب لب و لہجے اور صحیح تلفظ کے ساتھ پڑھنے کے لیے مختلف پروگراموں میں شریک ہونے کا موقع دیا جائے اور ان کی کارکردگی کی حوصلہ افزائی کی جائے
- پڑھتے وقت عبارت کے اعراب، املا اور خوش خطی پر غور کرنے کے لیے بار بار توجہ دلائی جائے تاکہ صحیح اور صاف ستھری اردو لکھنے کا رجحان فروغ پاسکے۔
- قدرتی مناظر کی تحسین کرنے، ان کی خوب صورتی اور رنگا رنگی کی طرف متوجہ کرنے اور متعلقہ الفاظ کے استعمال کے مواقع فراہم کیے جائیں۔
- ماحول سے متعلق متن، فلم، تصویر، اشتہار، ماڈل وغیرہ بھی فراہم کیے جائیں۔ تاکہ سننے اور پڑھنے کی مہارتیں آسانی اور دلچسپی کے ساتھ فروغ پاسکیں جیسے واہ! کیا خوب صورت پھول ہے۔
- باہمی گفتگو اور ماحولیات کے موضوع پر لکھی ہوئی کتابوں اور مضامین کے ذریعے ماحولیات کے تئیں بیداری پیدا کرنے اور انہیں ماحول دوست بنانے کے تدابیر اختیار کی جائیں۔

اسکولی تعلیم کے لئے این سی ایف - ایف ایس کے مطابق اردو کے نصابی مقاصد اور صلاحیتیں

نصابی مقاصد	استعدادی صلاحیت	آموزشی ماحصل

طالب علم : LO-11.1.1: ہم آواز الفاظ اور مترادف خود سے تخلیق کرتا ہے ۔ LO-11.1.2: حروف کو مصمتے اور مصوتے (صوتی آوازوں) میں تقسیم کرتا ہے۔ LO-11.1.3 وہ آوازیں ملا کر سب سے زیادہ جانی پہچانی آوازیں بناتا ہے۔	(C-11.1) صلاحیت: آوازوں کی پہچان پیدا کرنا اور آوازوں/حروف کو ملا کر الفاظ بنانا اور الفاظ کو آوازوں/حروف میں توڑنا	CG-11: بچے زبان 2 میں پڑھنا اور لکھنا شروع کرتے ہیں۔
LO-11.2.1 وہ حروف تہجی کے تمام حروف کو پہچانتا ہے۔ LO-11.2.2 وہ عام استعمال کے تین سے چار حرفی آسان الفاظ پڑھتا ہے ۔ LO-11.2.3 وہ عام طور پر استعمال ہونے والے مترادفات اور ربط والے الفاظ کو دیکھ کر پہچان لیتا ہے۔	C-11.2 زیادہ تر استعمال ہونے والے حروف تہجی کو پہچانتا ہے اور ان معلومات کو آسان الفاظ اور جملے پڑھنے اور لکھنے کے لیے استعمال کرتا ہے۔	

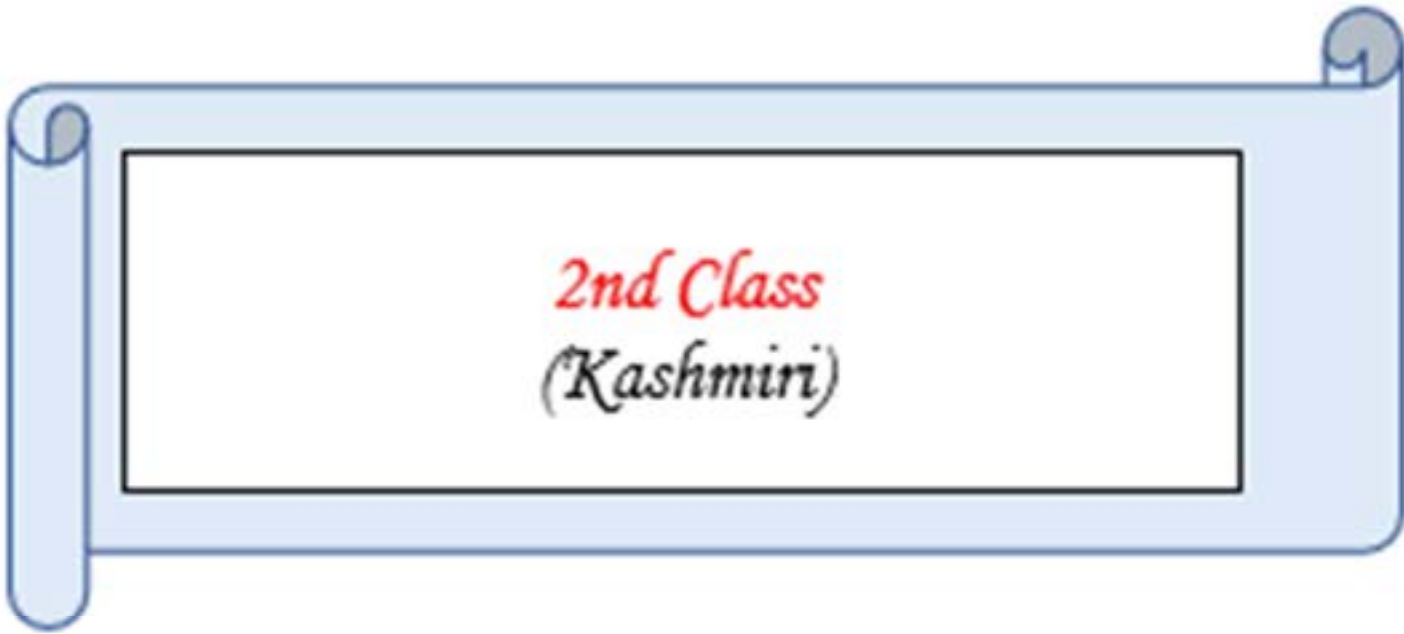
مجازہ تدریسی طریقے	آموزشی ماحصل (Learning Outcomes)	سبق	مہینہ
(Experiential Learning)	طالب علم : LO-11.1.1: ہم آواز الفاظ اور مترادف خود سے تخلیق کرتا ہے ۔ LO-11.1.2: حروف کو مصمتے	سبق نمبر- 1- 2- حمد میری بہن	پہلا مہینہ

Pedagogy) تجربے پر مبنی سیکھانے کا طریقہ	اور مصوتے (صوتی آوازوں) میں تقسیم کرتا ہے۔ LO-11.1.3 وہ آوازیں ملا کر سب سے زیادہ جانی پہچانی آوازیں بناتا ہے۔ LO-11.2.1 وہ حروف تہجی کے تمام حروف کو پہچانتا ہے۔ LO-11.2.2 وہ عام استعمال کے تین سے چار حرفی آسان الفاظ پڑھتا ہے ۔ LO-11.2.3 وہ عام طور پر استعمال ہونے والے مترادفات اور ربط والے الفاظ کو دیکھ کر پہچان لیتا ہے۔	حروف تہجی سے آوازیں بنانے کی مشق	
(Art integrated Pedagogy) فن اور علم کو ملا کر سیکھانے کا طریقہ	طالب علم : LO-11.1.1 ہم آواز الفاظ اور مترادف خود سے تخلیق کرتا ہے ۔ LO-11.1.2 حروف کو مصمتے اور مصوتے (صوتی آوازوں) میں تقسیم کرتا ہے۔ LO-11.1.3 وہ آوازیں ملا کر سب سے زیادہ جانی پہچانی آوازیں بناتا ہے۔ LO-11.2.1 وہ حروف تہجی کے تمام حروف کو پہچانتا ہے۔ LO-11.2.2 وہ عام استعمال کے تین سے چار حرفی آسان الفاظ پڑھتا ہے ۔ LO-11.2.3 وہ عام طور پر استعمال ہونے والے مترادفات اور ربط والے الفاظ کو دیکھ کر پہچان لیتا ہے۔	سبق نمبر 3-4 آو پودے لگائیں ہمارا وطن	دوسرا مہینہ
(Art integrated Pedagogy) فن اور علم کو ملا کر سیکھانے کا طریقہ	طالب علم : LO-11.1.1 ہم آواز الفاظ اور مترادف خود سے تخلیق کرتا ہے ۔ LO-11.1.2 حروف کو مصمتے اور	سبق نمبر 5-6 وقت کی قدر	تیسرا مہینہ

	مصوتے (صوتی آوازوں) میں تقسیم کرتا ہے۔ LO-11.1.3 وہ آوازیں ملا کر سب سے زیادہ جانی پہچانی آوازیں بناتا ہے۔ LO-11.2.1 وہ حروف تہجی کے تمام حروف کو پہچانتا ہے۔ LO-11.2.2 وہ عام استعمال کے تین سے چار حرفی آسان الفاظ پڑھتا ہے۔ LO-11.2.3 وہ عام طور پر استعمال ہونے والے مترادفات اور ربط والے الفاظ کو دیکھ کر پہچان لیتا ہے۔	سچ کا سبق	
(Toy Based Pedagogy) کھیل پر مبنی سیکھنے کا طریقہ (Experiential Learning Pedagogy) تجربے پر مبنی سیکھنے کا طریقہ	طالب علم : LO-11.1.1 ہم آواز الفاظ اور مترادف خود سے تخلیق کرتا ہے۔ LO-11.1.2 حروف کو مصمتے اور مصوتے (صوتی آوازوں) میں تقسیم کرتا ہے۔ LO-11.1.3 وہ آوازیں ملا کر سب سے زیادہ جانی پہچانی آوازیں بناتا ہے۔ LO-11.2.1 وہ حروف تہجی کے تمام حروف کو پہچانتا ہے۔ LO-11.2.2 وہ عام استعمال کے تین سے چار حرفی آسان الفاظ پڑھتا ہے۔ LO-11.2.3 وہ عام طور پر استعمال ہونے والے مترادفات اور ربط والے الفاظ کو دیکھ کر پہچان لیتا ہے۔	سبق نمبر 7-8 برسات جنگل میں حویلی	چوتھا مہینہ
(Art integrated Pedagogy) فن اور علم کو ملا کر سکھانے کا طریقہ	طالب علم : LO-11.1.1 ہم آواز الفاظ اور مترادف خود سے تخلیق کرتا ہے۔ LO-11.1.2 حروف کو مصمتے اور	سبق نمبر 9-10 پکا ارادہ	پانچواں مہینہ

	مصوتے (صوتی آوازوں) میں تقسیم کرتا ہے۔ LO-11.1.3 آوازیں ملا کر سب سے زیادہ جانی پہچانی آوازیں بناتا ہے۔ LO-11.2.1 وہ حروف تہجی کے تمام حروف کو پہچانتا ہے۔ LO-11.2.2 وہ عام استعمال کے تین سے چار حرفی آسان الفاظ پڑھتا ہے ۔ LO-11.2.3 وہ عام طور پر استعمال ہونے والے مترادفات اور ربط والے الفاظ کو دیکھ کر پہچان لیتا ہے۔	چندا ماموں انشاء کی کہانی	
(Toy Based Pedagogy) کھیل پر مبنی سیکھنے کا طریقہ (Experiential Learning Pedagogy) تجربے پر مبنی سیکھنے کا طریقہ	طالب علم : LO-11.1.1 ہم آواز الفاظ اور مترادف خود سے تخلیق کرتا ہے ۔ LO-11.1.2 حروف کو مصمتے اور مصوتے (صوتی آوازوں) میں تقسیم کرتا ہے۔ LO-11.1.3 آوازیں ملا کر سب سے زیادہ جانی پہچانی آوازیں بناتا ہے۔ LO-11.2.1 حروف تہجی کے تمام حروف کو پہچانتا ہے۔ LO-11.2.2 وہ عام استعمال کے تین سے چار حرفی آسان الفاظ پڑھتا ہے ۔ LO-11.2.3 وہ عام طور پر استعمال ہونے والے مترادفات اور ربط والے الفاظ کو دیکھ کر پہچان لیتا ہے۔	سب سے نمبر 12-13 شناختی کارڈ بیوقوف گدھا ریل	چھٹا مہینہ
(Toy Based Pedagogy) کھیل پر مبنی سیکھنے کا طریقہ	طالب علم : LO-11.1.1 ہم آواز الفاظ اور مترادف خود سے تخلیق کرتا ہے ۔ LO-11.1.2 حروف کو مصمتے اور	سب سے نمبر 15-16 جادوئی پھول	ساتواں مہینہ

(Experiential Learning Pedagogy) تجربے پر مبنی سکھانے کا طریقہ	مصوتے (صوتی آوازوں) میں تقسیم کرتا ہے۔ LO-11.1.3 آوازیں ملا کر سب سے زیادہ جانی پہچانی آوازیں بناتا ہے۔ LO-11.2.1 وہ حروف تہجی کے تمام حروف کو پہچانتا ہے۔ LO-11.2.2 وہ عام استعمال کے تین سے چار حرفی آسان الفاظ پڑھتا ہے ۔ LO-11.2.3 وہ عام طور پر استعمال ہونے والے مترادفات اور ربط والے الفاظ کو دیکھ کر پہچان لیتا ہے۔	کتاب	
--	--	-------------	--

2nd Class
(Kashmiri)

جامعت دؤيم (سنڌو)

زان

شري چھ پنيہ گر، خانداني تہ ماويلہ پيٽھ زباني ہندي تجربہ تہ تصور ٻيٽھ سکولس منڌر دائل سپدان۔ مگر اچھرن ہنڌ پاري زاني، لفظن ہنڌن معنيٰ تہ تہنڌس ورتاوس چھ باقاعدي سان سکولس منڌرے انڌي منڌر گرھان۔ اتھ وائيه منڌرچھ اچھ پر زباني مُشکل، توکني چھ رسم الحظيکي نشانہ تہ يمن نشان سڌي جوتھ آواز زانيہ تہ سڃيہ مُشکل۔ لہذا چھ ضروري زباني پيٽھناونک دسلايہ سپد معنيٰ سڌي تہ امہ باپتھيہ دليپن مدد پنيہ يعني زباني پيٽھنک مقصد يہ دليپہ ذريعہ حاصل کرنہ۔ دليپہ چھ حظ ٿلنہ يوان تہ اتھ منڌرچھ دلچي ہنڌ عنصر شامل آسان ٿو۔ ہيکي زباني پيٽھناونہ باپتھ دليپل ورتاوي زياد کارگر تہ اثر دار ثابت سپد تھ۔ شربن يہ گوڏ کاہنہ دليپل بوزناونہ پتہ يہ اتھ دليپہ منڌر ورتاويہ آمتبن لفظن ہنڌ تعارف دينہ تہ پيٽھ پاٹھي ين تم اچھ پر زباني يا رسم الحظ پيٽھناونس کن واتناونہ۔ کوشش گرھہ کرنہ يني ز شربن ين تم دليپہ بوزناونہ يمن تم آساني سان سڃيہ تہ لطف ٿلنہ ہيکن۔ يمن دليپن منڌر تہ دليپو نير گرھہ شربن باپتھ پيٽھ ماويل فراہم کرنہ يمن ينيہ تم کنہ ٿھر تہ ڏکھہ وراے شود بود ورتاوتھ يمن دليپن کاہنہ معنيٰ مطلب کڏ تھ ہيکن تہ اتھ سڌي سڌي روزن محفوظ تڪنيار نفسياتي طور چھ شري دنيا ہس متعلق پنيہ فہج تہ علچ تعمير پالنے کران۔ تہنڌيہ تعمير چھنہ کاٿيہ ہنڌ پيٽھناونہ يا روزر دستي کرنہ سڌي سپدان۔ اتھ منڌرچھ شربن ہندي پنيہ تجربہ تہ مشايد شامل آسان۔

زبان پيٽھناونچہ علمہ اندرچھ احتياط تہ ضروري تاکہ نيٽھ صورتحال سپد نہ پاڏي تھ شربن ہنڌس فطري اظهار اس کاہنہ ٿھور ٻيٽھ يہ۔ شربن ہنڌ نفسيات سڃيہ تہ چھ ضرورت ز عمومين چھ تم کلاس روکس ماويلس منڌر پنيہ کتھ وئس منڌر خوف محسوس کران۔ دسلايس اندر پيٽھ زباني منڌر شري پنيہ تجربہ تہ احساس باوتھ ہيکان چھ سہ چھنہ سکولس منڌر تسليم کرنہ يوان۔ سکولچ زباني چھ رسمي يعني زباني تہ قاعدن ہنڌن پاڏين منڌر ہنڌ۔

شُربن چھ سکولچہ رسمی زبانی ہند تیوتھ خوف آسان زِ تم چھ پنہ فطری زبانی مشرکتھ کرنس مشر خوف تہ منڈچھ محسوس کران لہذا گڑھ زبان پیچھناونس مشر یزہ زبانی تنوظرک خیال تھاونہ یُن۔ اگر دوستادیہ زبانی تنوظر بروئہ کنبہ تھاونہ کلاس مشر سارنہ شُربن پیچھنکی ہوی موقعہ فراہم کر تیلہ ہبکہ سہ زبان بہتر پائٹھی پیچھناوتھ۔ امہ ستر لگہ شُربن ہندس فطری اظہارس پوچھر تہ تہند ظون پھیر تہذیبی تہ لسانی رنگا رنگی کُن تہ۔ لہذا گڑھ یزہ زبانی تنوظرچ اہمیت سمجھہ یزہ تہ تھ پیش نظر پیچھناونک تیتھ طریقہ ورتاونہ یُن یس زبان پیچھنس تہ پرس مشر بہتر، سہل تہ اثر دار ثابت سپد۔

نصابی توقع:

- 1- شُربن گڑھ مختلف آواز بولتھ۔ من در میان بن زار نیچ صلاحیت پاد۔
- 2- جمائون (گروپن) مشرکتھ باتھ پیچھناونہ۔
- 3- دلیل / شکل ہند مدد انداز کر تھ پر نیچ صلاحیت پاد کرنہ۔
- 4- انفرادی تہ اجتماعی طور نظم لہ سان تہ لفظ لفظہ پر نیچ مہارت پاد کرنہ۔
- 5- دلیل پنہن لفظن مشر بوزناونچ مہارت پاد کرنہ۔
- 6- لفظہ راش مشر بہر کرن۔
- 7- پانس اُندی پچھ بولنہ ینہ واجنہن زبائن ہندی لفظ زائر اونی۔
- 8- گر تہ سکولس مشر ورتاونہ ینہ واجنہن زبان در میان فرق باونی تہ واپہ واپہ معیاری زبان پیچھناونی۔

جہوں و کشمیر چھ لسانی اعتبار اکھ باگہ بوڑت علاقہ ییتہ بولنہ ینہ واجنہن زبانن منڑ چھ مولل تہ معیاری ادب تخلیق کرنہ آمت۔ کاشتر زبانی ہند ادبی تواریخ چھ ستن ہتن ورنہن پیٹھ بھہلہ۔ لل دبہ تہ شیخ العالم ہند وقتہ پیٹھ ولس تام چھ امہ زبانی ہند ادبی کاروائک سفر روان دوان۔ یہ چھہ ییتہ علاقس منڑ بولنہ ینہ واجنہ ساروے کھوتہ بڈ زبان تہ ییتہ پائٹھ چھہ ییتہ چہ آبادی ہند بیشتر صحیح مادری زبان۔ ییتہ مسودس منڑ دہ آمتی پیٹھن تر آے اردو تہ انگریزی زبانن ہند Learning Outcome دستاویز پیٹھ ترجمہ کرنہ۔ اتھ منڑ دہ آمتی علی سرگرمی چھہ بطور مثالی مواد دہ آمت۔ سانی و استاد ہیکن متبادل سرگرمی تہ ورتاوتھ ییتہ پیٹھن تہ پرناون بہتر کھوتہ بہتر بنہ۔

- طالب علمن درسی تہ غار درسی کتابو منہر لوکچہ لوکچہ نظمہ، دلہلہ، پچھنکری تہ پڑھنکری بوزنگ تہ بوزناونک موقعہ دینہ یُن، بیتہ تمَن منہرچہ ژلہ۔
- درسی کتابن ستر ستر گڑھ تمَن معیار مطابق مواد دینہ یُن مثالے اخبار چھل، سالہ، دلہلہ، واقعہ تہ مزاحیہ کتابہ۔ مخصوص صلاحیت والبن شربن باپتہ گڑھ بزیلک انتظام کرنہ یُن۔
- شربن گڑھ بوزنگ تہ وچھنکری چہر باوتہ، ریڈیو، ٹی وی، ٹیپ ریکارڈر، بیتہ بوزناوتہ تمَن متعلق کتہ باتہ کرنہ باپتہ وُن۔
- یو دماحول تہ اُندی پچھنکری منہر سپدن والبن واقعن تہ مشاہدن نشہ با خبر روزنہ تہ تہ پیٹھ کتہ باتہ کرنہ ترغاب دین۔ تمَن تہند ماحولہ مطابق کتہ باتہ کرنک موقعہ دین۔
- سکولس منہر گڑھن واجنبن مختلف سرگرمین ہند ذریعہ لیکھنچہ مہارژ و تہو دینہ باپتہ زیادہ کھوتہ زیادہ موقعہ دین۔ پانس اُندی پچھنکری ماحولس نشہ با خبر روزن تہ پیش ینہ وال واقعہ سہل لفظن منہر لیکھن ترغاب دین۔
- نظمہ تہ باتہ ترئم تہ مناسبت لب و لہج منہر پر نہ باپتہ مختلف پروگرامن منہر شرکت کرنک موقعہ دین۔ تہنر کارکردگی باپتہ ت، من حوصلہ افزائی کرنہ۔
- پر نہ وِز متنس پیٹھ تراونہ ینہ وال نشانہ، املا تہ خوشخطی پیٹھ غور کرنہ باپتہ وِز وِز رہنہ وِز دین تاکہ صحیح تہ خوش خط کاٹھ لیکھن مہلہ فروغ۔
- قدرتی نظارن ہندی تعریف، تہنر خوبصورتی تہ رنگا رنگی کن ظون پھرن تہ تمَن متعلق لفظن ہند استعمالک موقعہ دین۔
- ماحولس متعلق متن، فلم، شکلیہ، اشتہار یا نمونہ بیتہ گڑھن شربن آیتن تہا وِز بیتہ بوزنگ تہ پرچن مہارژن مہلہ سہل پاتھو تہ دلچسپی سان و تہو۔ مثالے کیا خوش یون نظار چھ۔
- پانہ والی کتہ باتہ، ماحولیاتکس موضوعس پیٹھ لیکھن آمژن کتابن تہ مضمونن ہند ذریعہ ماحول رُژھراونہ باپتہ بیداری پاد کرنہ تہ بچہ ماحول دوس بناونچ کوشش کرنہ۔

LO1.1.1- اچھڑھ ٹھیک پائھی لبھان۔ آواز تہ آواز نشانہ ورتاوتھ چھ لفظ لبھان۔ LO1.1.2- پانس اُندی پگھی ماحولس منز چھ مختلف نشان تہ علامن پچھان۔ LO1.1.3- نظمن تہ باتن منز چھ ہم آواز لفظ پچھان۔ LO1.1.4- طالب علم چھ نظمن، دلیلن تہ کتھ باتھ غلط پسند تہ ناپسند بوزنہ یا پر نہ پتہ اظہار تہ وضاحت کرنس قابل۔ LO1.1.5- چھ دلپن تہ نظمن منز بنیادی پائامات تہ خیالاتن ہنر شناخت کرنچ کوشش کران۔ LO1.1.6- شکلیہ چھ پچھان، اچھرن ہنر آواز سمجھ تہ متو متو شروع سپدن والی لفظ لبھان۔ LO1.2.1- عام کتھ باتھ ہندی لفظ چھ زانان تہ ورتاوان۔ LO1.2.2- پانس اُندی پگھی موجود جانورن تہ جاندارن متعلق چھ لبھان۔ LO1.2.3- پنہ ضرور ژباونہ تہ زانکاری حاصل کرنہ بلتھ چھ پنہ ماجر زو منز سوالہ پڑھان۔ LO1.2.4- طالب علم چھ دلپن منز مصنف ہند نظریہ چھ وضاحت کران۔ LO1.3.1- پالنے بنا و مریا دینہ آمہ شکلیہ ہندین انگن ہندی ناوچھ لبھان۔	C-1.1 مختلف موضوعن پیٹھ چھ روائی سان تہ بے پھر کی پائھی معنی دار خیال باوتھ کران۔ C-1.2 کلاس منز پڑھتہ مواد چھ وضاحت کران۔ C-1.3 زبانی پیشکش (هاؤن تہ باؤن، لکھڑی خوشونی جملہ، لوکچن تقریرین ہنر مختصر زانکاری، مختصر تقریر تہ کلاس مباحثہ۔	CG-1 مشکل جملہ ورتاوتھ چھ بولنک ہنر پچھان، زبانی ہند ڈھانچہ سجان تہ خیالہ باوتھ کران۔
--	--	---

LO1.3.2- بدینکین دهن انگن ہندی ناوچہ لبکھان۔

LO1.3.3- سادہ جملہ چھ بناوان۔

LO1.3.4- طالب علم چھ اکھ واضح تہ جامع زبانی پیشکش تیار کران۔

LO1.3.5- طالب علم چھ پنہ پیشکش منہ موثر طریقہ سترکتہ باتھ کران۔

LO2.1.1- بنہ راس چھ ظاہر کران تہ زانکاری حاصل کرنہ بلتھ چھ سوالہ پڑھان۔

LO2.1.2- دلپن / نظم ہندن کردارن متعلق چھ پسند یا ناپسند آسن ظاہر کران۔

LO2.1.3- ہم آواز لفظن ہنہ چھ بناوان۔

LO2.1.4- شکو ذریعہ ہاونہ آثر دلپل چھ لفظن منہ لبکھان۔

LO2.1.5- پانس اندی پنچھ موجود چیزن (جاناوارن، گلبن، باغن) متعلق چھ مختصر جملہ لبکھان۔

LO2.2.1- ذاتی اظہار بلتھ چھ سادہ جملہ لبکھان۔

LO2.2.2- نظم تہ دلپن چھ ذاتی تجربن سترجوران۔

LO2.2.3- بدینکین دهن انگن ہندی ناوچہ لبکھان۔

LO2.2.4- بحرس / لوچرس، رگل یا وزنس متعلق مثلن لوکٹ، بوڈ، ووژل، گلانی، لوت، گوب وغا چھ استعمال کران۔

LO2.2.5- دهن میون ہندی ناوچہ لبکھان۔

C-2.1 مختلف متن سمجھنہ بلتھ چھ مختلف فہم تہ حکمت عملی (انداز لگاؤن،

پیشین گوئی، تصور) لاگو کران۔

C-2.2 پرہ آمہ مواد نشہ چھ اہم خیالات سمجان تہ چھ ضروری نتیجہ اخذ کران۔

CG-2

واقف تہ ناواقف عبارتہن ہنہ

مختلف شکلن (نثر تہ نظم) ہنہ

بنیادی فہم حاصل کرنہ صلاحیت پاد

کران۔

LO3.1.1: آواز تہ آواز نشانہ چھ صحیح پاٹھی ورتاوان۔ خوش خط چھ لیکھان۔ LO3.1.2: موختر جملہ لیکھنہ بابتہ چھ ہم آواز لفظ ورتاوان۔ عام ورتاوانہ بینہ واکر لفظ استعمال کرتہ چھ لکھ لکھ کر جملہ لیکھان۔ LO3.1.3: ڈرائنگ / اشتہار بیتہ وچھتہ چھ من پیٹھ تجزیہ کران۔ LO3.2.1: نظم تہ بآتھ چھ لہ سان پران۔ LO3.2.2: نظم، ڈلیل یا کانہہ واقعہ چھ یاد کرتہ اداکاری سان پنہ بن لفظن منتر پیش کران۔ LO3.2.3: پانس اُندی چھ موجد چرن ہندی ناوچھ لیکھان۔ LO3.3.1: جملہ ختم گرہنک تہ سوالہ نشان ورتاوتہ چھ لکھ لکھ کر جملہ لیکھان۔ LO3.3.2: پنس آبائی شہر / نزدیکی پارک / بازار / چکر کرتہ چھ متعلق موختر پاٹھی لیکھان۔ LO3.4.1: پانہ وچھمت کانہہ واقعہ یا عادتہ چھ پنبن لفظن منتر باوان۔ LO3.4.2: کانہہ واقعہ یا منظر وچھتہ چھ متعلق پنن راے ظاہر کرتہ گروپ منتر بحث و مباحثہ کران تہ پنہ پند تہ ناپندی ہند چھ اظہار کران۔	CG-3 سہل تہ سح جملہ لیکھن صلاحیت پاد کران تہ پنہ سچ تہ تجربہ باوتہ کران۔ C-3.1 لیکھن حکمت عملی چھ استعمال کران مثالے ترتیب دین، شناخت کران عنوان / ذیلی عنوان، آغاز، اختتام، تہ پیرا گراف تیار کران۔ C-3.2 واضع تہ مربوط نثر پارچہ لیکھان بیتہ ستر یہ چھ باسان زہر تہ سچ متو موضوع / خیال یا متن۔ C-3.3 مناسبت زانکاری تہ مقصد نظر تل تھاوتہ چھ پوسٹر، دعوت نامہ، ساڈ نظم، ڈلیلہ تہ مکالمہ بناوان۔ C-3.4 تحریر منتر چھ مناسبت گرامر تہ ڈھانچہ ورتاوان۔	CG-4 مختلف عبارتو ستر چھ (سکولک تہ گریک تجزیہ ورتاوتہ) لفظن ہند اکھ ذخیرہ تیار کران۔
LO4.1.1: دوہر شہ زندگی ہندن مختلف مسلن چھ پران تہ لیکھان۔ مثالے آب پڑھراؤن، ریلوے سٹیشن پیٹھ گرہن وغا۔ LO4.1.2: متن پرن دوران بینہ والبن اوبدن لفظن ہندی معنے چھ زانان۔	C-4.1 لفظن ہندس معنی یں پیٹھ چھ بحث کران، لوزنہ تہ پرہ ستر چھ لفظن ہندس ذخیر منتر ہر کران۔ C-4.2 لفظن ہندس معنی یں پیٹھ چھ بحث کران، لوزنہ پرہ تہ باقہ ذریعو چھ لفظن ہندس ذخیر منتر ہر کران۔	

LO4.1.3: ڈلپلہ پرتھ پرتھ خیال / تخلیقی صلاحیتن پوچھ دوان۔

LO4.1.4: کاشتہ زبانی ہنر مختلف آواز تہ لفظ چھ ٹھیک پاٹھی پران۔

LO4.1.5: پانس اُندی پٹھی موجود چہن ہندس بارس منظرانہ بلتھ پرتھ پران۔

LO4.2.1: سبقت منظر استعمال سپدی مٹی لفظ چھ جملن منظر ورتاوان۔

LO4.2.2: دوہین ہندی خیال بولتھ پرتھ پنہن لفظن منظر ورتاوان۔

LO4.2.3: سماجی تہ ماحولیاتی مسئلن متعلق چھ حساس۔

LO4.2.4: پرمٹ ڈلپلہ / نظمہ متعلق چھ لیکھان تہ تم پسند یا ناپسند آسک چھ اظہار کران۔

LO4.2.5: مختلف غذین، پوشاکن، چہن، اہم دوہن متعلق چھ لیکھان۔

LO5.1.1- شری چہ پری متبن، وچھمتبن تہ بوزی متبن واقعن تہ جاین متعلق پتیز راے ظاہر کران۔

LO5.1.2- پری متس سبقت متعلق چھ پتیز خیال باوان۔

LO5.1.3- بوزی مٹی لوی لفظ چھ کتھ باتھ منظر استعمال کران۔

LO5.1.4- نظمہ تہ باتھ چھ لہ منظر اداکاری سان پیش کران۔ شر تہ نظم چھ صحیح لب و لہج تہ روانی سان سمجھہ پران تہ لیکھان۔

LO5.1.5- درسی کتا بولہ چھ دوہیم تحریر پران تہ سبجان۔

LO5.2.1- رسمی تہ غار رسمی خط چھ لیکھان تہ دینہ آتس موضوعس پیٹھ چھ کینہہ جملہ لیکھان۔

C-5.1 گرہرہ غاٹہ پٹھ لایہیری پیٹھہ باقاعدگی سان کتاہ آنان۔

C-5.2 لایہیری پیٹھہ کتاہ پرنس منظر چھ دلچسپی ظاہر کران۔

CG-5

پرنس کن چھ زیادہ دلچسپی تہ ترجیح
دوان۔

L05.2.2- ماحولس متعلق چھ حساس تہ بیدار۔

L05.2.3- ناؤنکڑ قسم چھ ژاران۔ وأحد ناؤتی تہ جمع ناؤتی، ز ناؤتی تہ ماد ناؤتی تہ متضاد لفظ چھ سجان تہ لیکھان۔

L05.2.4- کائشیری بائتھ، نظمہ، دلپہ، پزہ پڑ چھ پران تہ بین بوزنا وان۔

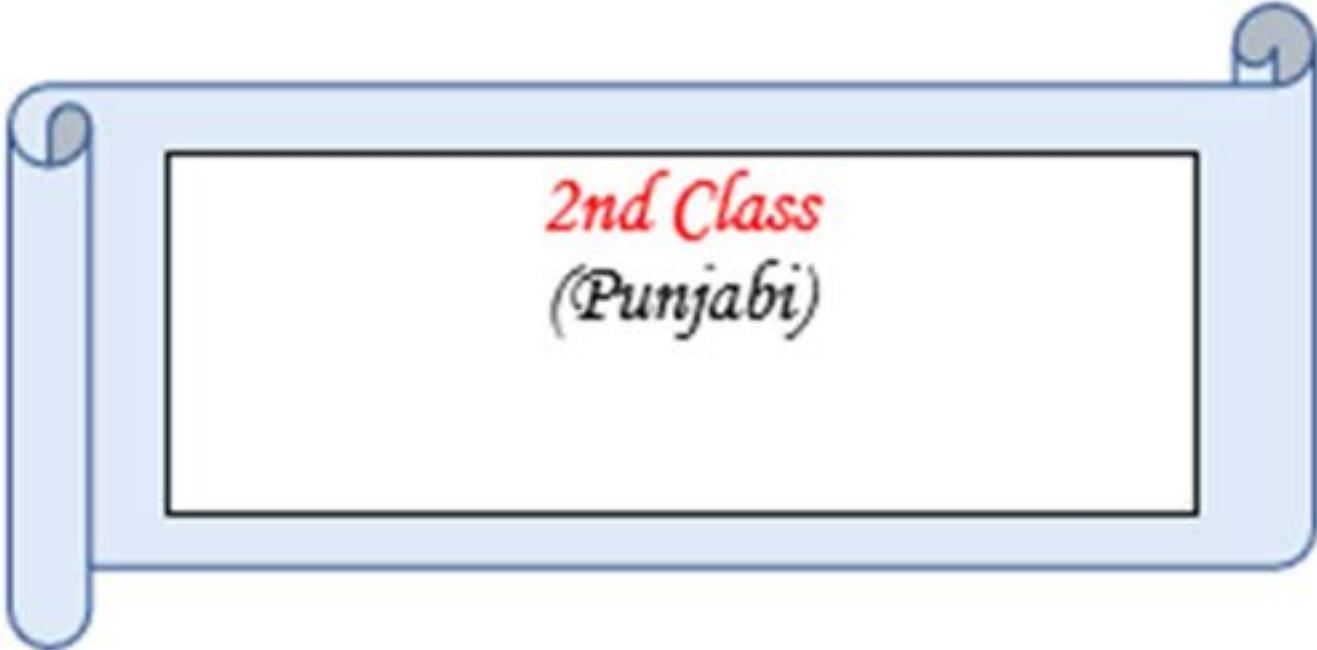
L05.2.5- مختلف غذہن، پوشاکن، چرن، اہم دوہن متعلق چھ لیکھان۔

L05.2.6- نثر تہ نظمہ منز چھ فرق کران۔

لٽه	سبق / موضوع	ٻيجهن تر	تجربو ڪرڻ آڻڻ مدرسي عمل
گويٽيڪ رٿه	سبق نمبر 1-2 زؤنه ڪرو سال يوم آزادي	LO2.1.2- ڏلهن / نظمن ٻڌڻ ڪردارن متعلق ڇهه پسند يا ناپسند آڻڻ ظاهر ڪرڻ - LO2.1.3- هم آواز لفظن ٻڌڻ جو رچھ بناوان - LO2.2.2 - نظمن ۽ ڏلهن ڇهه ذاتي تجربن جي جوڙڻ - LO2.2.1- ذاتي اظهار ٻيجهه ڇهه سادو علم لکڻ -	Toy based pedagogy تماشو ٻيجهه ميني ٻيجهه طريقو Pedagogy) (Experiential Learning تجربو ٻيجهه ميني ٻيجهه طريقو
دوٽيم رٿه	سبق نمبر 3-4 شمري ڪندڙن ڀرتي عادت	LO2.1.1- ٻيجهه راءِ ڇهه ظاهر ڪرڻ ۽ زانڪاري حاصل ڪرڻ ٻيجهه سوال ٻيجهه ڀرتي ٿان - LO2.1.3- هم آواز لفظن ٻڌڻ جو رچھ بناوان - LO2.1.4- شڪلو ذريعو ٻيجهه ٻيجهه ڏلهن ٻيجهه لفظن مٺڻ لکڻ - LO2.2.3- ٻيجهه ٻيجهه ٻيجهه انگن ٻيجهه ٻيجهه لکڻ -	(Art integrated Pedagogy) فن ۽ زان ورتاوتھ ٻيجهه ٻيجهه طريقو
ٽريٽيم رٿه	سبق نمبر 5-6 ٻيجهه ٻيجهه ٻيجهه ٻيجهه	LO2.1.5- ٻيجهه ٻيجهه موجود ٻيجهه (ٻيجهه، ٻيجهه، ٻيجهه) متعلق ڇهه مختصر علم لکڻ - LO2.2.1- ذاتي اظهار ٻيجهه ڇهه سادو علم لکڻ - LO2.2.3- ٻيجهه ٻيجهه ٻيجهه انگن ٻيجهه ٻيجهه لکڻ -	Sports Integrated Pedagogy ٻيجهه ٻيجهه ٻيجهه طريقو

(Art integrated Pedagogy) فن تہ زان ورتاوتھ نیچھناونک طریقہ	LO2.1.1- پنی راے چھ ظاہر کران تہ زانکاری حاصل کرنہ بلتھ چھ سوالہ پڑھان۔ LO2.1.5- پانس اُندی پگھی موجود چیزن (جاناوارن، گلبن، باغن) متعلق چھ مختصر جملہ لیکھان۔	سبق نمبر 7-8 جنگل ماحول	ژورم ریٹھ
Toy based pedagogy تماش پیٹھ مبنی نیچھناونک طریقہ Pedagogy) (Experiential Learning تجر بن پیٹھ مبنی نیچھناونک طریقہ	LO2.1.3- ہم آواز لفظن بننہ جور چھ بناوان۔ LO2.2.2 - نظم تہ دلپن چھ ذاتی تجربن ستر جوران۔ LO2.1.5- پانس اُندی پگھی موجود چیزن (جاناوارن، گلبن، باغن) متعلق چھ مختصر جملہ لیکھان۔ LO2.2.5- دہن میون ہندی ناوچھ لیکھان۔	سبق نمبر 9- مپ	پاٹرم ریٹھ
Toy based pedagogy تماش پیٹھ مبنی نیچھناونک طریقہ Pedagogy) (Experiential Learning تجر بن پیٹھ مبنی نیچھناونک طریقہ	LO2.1.4- شکوڈریعہ ہاونہ آمڑ دلپل چھ لفظن مشر لیکھان۔ LO2.1.5- پانس اُندی پگھی موجود چیزن (جاناوارن، گلبن، باغن) متعلق چھ مختصر جملہ لیکھان۔ LO2.2.4- بجرس / لوچرس، رنگس یا وزنس متعلق مثلن لوکٹ، بوڈ، ووژل، گلابی، لوت، گوب وغاہ چھ استعمال کران۔ LO2.2.5- دہن میون ہندی ناوچھ لیکھان۔	سبق نمبر 10- متوازن کھن چین	شیم ریٹھ

(Art integrated Pedagogy) فن تہ زان ورتاوتہ نیچھناونک طریقہ Toy based pedagogy تاش پیٹھ مبنی نیچھنک طریقہ Pedagogy) (Experiential Learning تجرین پیٹھ مبنی نیچھنک طریقہ	LO2.1.1- پینز راسے چھ ظاہر کران تہ زانکاری عاقل کرنہ بلتہ چھ سوالہ پڑھان۔ LO2.1.4- شکلو ذریعہ ہاونہ آمرڈ لیل چھ لفظن منزل بکھان۔ LO2.2.1- ذاتی انظہار بلتہ چھ سادہ جملہ لکھان۔ LO2.1.4- شکلو ذریعہ ہاونہ آمرڈ لیل چھ لفظن منزل بکھان۔ LO2.2.1- ذاتی انظہار بلتہ چھ سادہ جملہ لکھان۔ LO2.2.4- بُجرس / لوچرس، رنگس یا وزنس متعلق مثلن لوکٹ، بوڈ، ووزل، گلابی، لوت، گوب وناہ چھ استعمال کران۔	سبق نمبر 11-12 گرچھے چلان پلو پوشاک	سُتم ریتھ
---	---	--	------------------

2nd Class
(Punjabi)

ਐਸ. ਸੀ. ਈ. ਆਰ. ਟੀ. ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਜੰਮੂ ਐਂਡ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵੇਰਵਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀ : ਦੂਜੀ

SCERT Srinagar (J&K) Academic Calendar Cum Syllabus Session 2024-25 Subject Punjabi Class 2nd

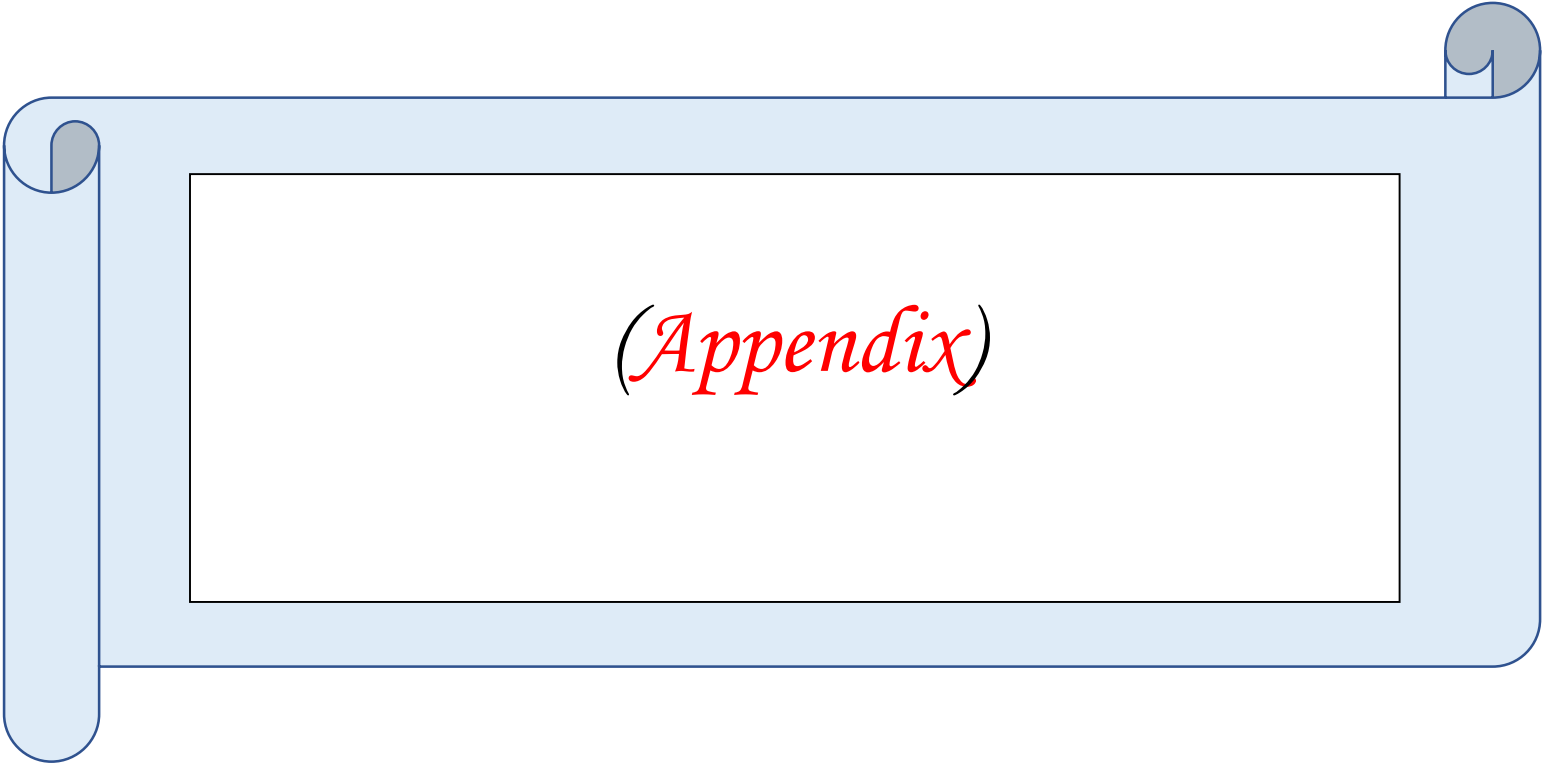
ਕ੍ਰਮ ਸੰਖਿਆ Sr. No	ਸਮਾਂ Time	ਪਾਠ/ਵਿਸ਼ਾ Content	ਯੋਗਤਾ Competency	ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ Learning outcome	ਸੁਝਾਈ ਗਈ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ Suggestive activities
1	ਪਹਿਲਾ ਮਹੀਨਾ	ਅਰਦਾਸ (ਕਵਿਤਾ)।। ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਚੂਹੀ (ਕਹਾਣੀ)।।	ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਸਮਝ ਦਸੀ ਜਾਵੇ। ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ, ਜੀਵਨ, ਹੁਨਰ, ਰਚਨਾਤਮਕ ਲਿਖਣ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਵੇ।	P201:ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਲੈ ਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਚਾਰਨਾ। P202:ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ। P203:ਕਹਾਣੀ ਵਿਚਲੇ ਅੰਤ੍ਰਿਕ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ। P204:ਬਚਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰਚਨਾਤਮਕ ਅਤੇ ਰੋਚਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣੇ।	ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਖੜੇ ਕਰਕੇ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਧੀ ਸਮਝਾਈ ਜਾਵੇ। ਬਚੇ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚਲੇ ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਟੇਜ ਤੇ ਖਿਡਾਇਆ ਜਾਵੇ।
2	ਦੂਜਾ ਮਹੀਨਾ	ਜੰਮੂ ਸ਼ਹਿਰ (ਲੇਖ)	ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਸਮਝ, ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਲਿਖਣ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ।	P205:ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜੰਮੂ ਸ਼ਹਿਰ ਬਾਰੇ ਸੰਪੂਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। P206:ਜੰਮੂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ। P207:ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਲੈ ਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਬਾਰੇ ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।	ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜੰਮੂ ਸ਼ਹਿਰ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ, ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ, ਜੰਮੂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ, ਕਲਾ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ।
3	ਤੀਜਾ ਮਹੀਨਾ	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ (ਜੀਵਨੀ)	ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਵਿਆਕਰਨ ਵਿਚ ਨਾਂਵ ਨਾਲ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ।	P208:ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ। P209:ਅਧਿਆਤਮਕ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਣਾ। P2010:ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਖਣ ਅਤੇ ਬੋਲਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ।	ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸੁਨਿਹਰੀ ਅਸੂਲਾਂ ਤੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਦਸੀ ਜਾਵੇ, ਬਚਿਆਂ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ, ਲੰਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿੱਧੀ ਕਰਵਾਈ ਤਾਂ ਜਾਵੇ।
4	ਚੌਥਾ ਮਹੀਨਾ	ਬਾਲਾਂ ਲਈ ਸਿਖਿਆ (ਕਵਿਤਾ) ਮੈਂ ਤੇ ਚਿੜੀ (ਕਵਿਤਾ)	ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਵਿਆਕਰਨ ਵਿਚ ਉਲਟ ਭਾਵੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ।	P2011:ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਸਹਿਤ, ਚੰਗਾ ਭੋਜਨ, ਚੰਗੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਜਾਣ। P2012:ਸਮਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਬਚਿਆਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ।	ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਜਾਵੇ।ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਲੈਅ ਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ
5	ਪੰਜਵਾਂ ਮਹੀਨਾ	ਕਰ ਭਲਾ ਹੋ ਭਲਾ (ਕਹਾਣੀ)	ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।	P2013:ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਅਤੇ ਬੋਲ ਕੇ ਦੱਸਣਾ। P2014:ਕਹਾਣੀ ਵਿਚਲੇ ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਣਾ।	ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ ਦੀ ਜਾਚ ਦਸੀ ਜਾਵੇ। ਬਚਿਆਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਅਤੇ ਸਹਿਤ ਵੇਖੀ ਜਾਵੇ।

੬	ਛੇਵਾਂ ਮਹੀਨਾ	ਗਰੁੰਮ (ਕਹਾਣੀ) ਸੁੰਦਰ ਬਾਲ (ਕਵਿਤਾ)	ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਹੁਨਰ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ। ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦਸੀ ਜਾਵੇ। ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ	P2015:ਕਹਾਣੀ ਵਿਚਲੇ ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜਨਾ ਤੇ ਸਮਝਣਾ। P2016:ਲਿਖਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਕਹਾਣੀ ਦੁਆਰਾ। P2017:ਬਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ। P2018:ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਸਹਿਤ, ਚੰਗਾ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਚੰਗੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਦਸੀਆਂ ਜਾਣ। P2019:ਅਗੋਤਰ ਅਤੇ ਪਿਛੇਤਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਾਈ ਜਾਵੇ। P2020:ਨਾਂਵ ਅਤੇ ਪੜਨਾਂਵ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇ।	ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਉਚਾਰਣ ਦੀ ਵਿੱਧੀ ਦਸੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚਲੇ ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸਟੇਜ ਤੇ ਖੇਡਿਆ ਜਾਵੇ। ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਜਾਵੇ।
੭	ਸੱਤਵਾਂ ਮਹੀਨਾ	ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਕੋਣ (ਕਹਾਣੀ)	ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਹਾਣੀ ਪੜਨ ਦਾ ਸਹੀ ਤਰੀਕਾ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ।	P2021:ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਅਤੇ ਬੋਲ ਕੇ ਦੱਸਣਾ। P2022:ਕਹਾਣੀ ਵਿਚਲੇ ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਣਾ।	ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਵਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ। ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਗੁਣ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਜਾਵੇ।

ਐਸ. ਸੀ. ਈ. ਆਰ. ਟੀ. ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਜੰਮੂ ਐਂਡ ਕਸ਼ਮੀਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਢੰਗ ਸ਼ੈਲੀ ਦੂਜੀ (ਕੁਲ ਅੰਕ : ੫੦)

SCERT Srinagar (J&K) Pattern Of Assessment Class : 2nd Maximum Marks:50

ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹਨ ਕੈਸ਼ਲ (ਕੁਲ ਅੰਕ ੧੦)	ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਣਡਿਠੇ ਨਿਬੰਧ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ। ਜਿਵੇਂ ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੇ ਸਹੀ ਜੋੜ ਮਿਲਾਉ ,ਦੇ ਅੱਖਰੀ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਜੋੜ।
ਭਾਗ ਦੂਜਾ ਵਾਰਤਕ ਕੁਲ ਅੰਕ ੧੫:	ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਬੰਧ ਚੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜਿਵੇਂ ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੇ ਜੋੜ ਮਿਲਾਉ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ ਆਦਿ। ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ , ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਦਿਓ , ਜੋੜ ਮਿਲਾਉ ਆਦਿ।
ਭਾਗ ਤੀਜਾ ਵਿਆਕਰਣ ਕੁਲ ਅੰਕ ੧੫:	ਵਿਆਕਰਣ ਵਿੱਚੋਂ ਨਾਂਵ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, ਇਕ ਵਚਨ ਬਹੁ ਵਚਨ , ਲਿੰਗ, ਪੁਲਿੰਗ। ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗਾ ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ।
ਭਾਗ ਚੌਥਾ ਲਿਖਣ ਕੈਸ਼ਲ (ਕੁਲ ਅੰਕ: ੧੦)	ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦ ਪਛਾਣ ਕੇ ਵਾਕ ਬਣਾਓ।

(Appendix)

Suggestive Calendar of Activities

S.No	Date	Event	Suggested Activity
1	January 24th, 2024	National Girl Child Day	Awareness in Assembly, Guest speakers, Storytelling and Role Models, Organize classroom debates on topics related to gender equality, talent show where girls can showcase their skills and talents in various fields
2	January 25th, 2024	National Voters Day	Rallies, Mock Elections, Debates, Seminar, Awareness and taking National Voters pledge in Morning Assembly
3	February 28th, 2024	National Science Day	Guest Lectures , Organize a science fair where students can present their own projects, experiments, and inventions, Poster and Slogan Competitions, quiz competitions
4	March 3rd, 2024	World Wildlife Day	Invite wildlife conservationists, biologists, or representatives from wildlife department to give talks or presentations about their work and the importance of protecting wildlife in the Morning assembly.
5	March 8th, 2024	International Women's Day	Organising skits, Group discussions highlighting the role of women.
6	March 22nd, 2024	International Water Day	Organising Awareness drives, Debates, Painting competitions on the theme of conservation of Water Resources
7	April 7th, 2024	World Health Day	Health & Hygiene Camps to be organised in collaboration with NRHM & nearest Primary Health Centres, Community Awareness programmes, Street Theatre will be some of the suggestive activities.
8	April 18th, 2024	World Heritage Day	Heritage Fair, Cultural Exchange, field trip to a nearby World Heritage site, or promoting environmental conservation, clean-up drives, tree planting initiatives,
9	April 22nd, 2024	Earth Day	Clean-up Campaign, Planting Activities, Take the learning outside by holding classes or activities in outdoor spaces such as school gardens, parks, or nature reserves, Earth Day Pledge
10	May 8 th , 2024	Red Cross Day	Inculcate the habit of Social Service among students, Awareness regarding First-Aid in the Morning Assembly.
11	May 31st, 2024	World Anti-Tobacco Day	Students to be engaged in Anti- Tobacco Awareness campaign.
12	June 5th, 2024	World Environment Day	Seminars, debates in collaboration With Department of Environment. Painting competitions, poster writing competitions, Rallies etc will be some of the suggestive activities.
13	June 21,2024	International Yoga Day	Organize a mass yoga session for all students and staff in Morning assembly.
14	June 26th, 2024	Anti-Drug Abuse Day	Seminars, debates in collaboration with Drug deaddiction centers. Drawing & Painting completion highlighting the evil caused by drug abuse.

15	July 26, 2024	Kargil Vijay Diwas	Patriotic Song, Observe a moment of silence to honour the martyrs, Show a documentary or a short film about the Kargil War.
16	August 12th, 2024	International Youth Day	Organize a day of community service activities where students volunteer their time and skills to support local organizations, charities, or social causes like cleaning up parks, tutoring younger students, assisting senior citizens,
17	August 29th, 2024	National Sports Day	Importance of sports in physical / mental fitness. How sports help to inculcate team spirit. Awareness about various types of sports & Games.
18	September 5th, 2024	Teacher's Day	Celebration of Teachers Day at various levels. Essay Writing / debate highlighting the role of Teachers
19	September 8th, 2024	World Literacy Day	Guest Authors and Storytellers, Creative Writing Projects, Book Donation Drives
20	September 21st, 2024	International Peace Day	Organize a peace walk or rally where students can march together to promote peace, social justice, and human rights. Encourage students to express their ideas about peace through art projects such as painting, drawing, sculpture, or collage
21	October 2nd-8th, 2024	Wildlife Week	Awareness about importance of conservation of Wildlife with special reference to our local Fauna.
22	November 14th, 2024	Children's Day	Celebrations to reiterate the importance of being a child.
23	November 26th, 2024	Constitution Day	Reading of the Preamble, Debates, Essay competition, Quiz, Seminar, Poster making, Invite local judges, lawyers, or civic leaders to speak about the Constitution's relevance today
24	December 3rd, 2024	International Disability Day	Celebrating this special day for the Specially abled classmates to inculcate feeling of empathy and togetherness.
25	December 22nd, 2024	National Mathematics Day	Mathematics Poster Competition, Mathematics Quiz competition, Mathematics Olympiad, organize a special assembly to celebrate National Mathematics Day, featuring presentations, skits, or performances related to mathematics.
➤ All the schools must celebrate national festivals with great enthusiasm, zeal and fervor as they remind the significance of freedom, democracy and peace there by bringing a sense of patriotism, pride and brotherhood among the students. ➤ Schools may organise activities mentioned above and some other Local/National/International events/festivals as they deem fit for holistic development of the students. Organising such events help students to learn about the world around them as they grow up in order to become well-informed citizens. It enhances student's knowledge about the significance of these days/events and helps to inculcate high morals, values and character in our students, thereby nurturing their communication and interpersonal skills.			

Foundational Stage: 5 years :

School Based Assessment (SBA) shall be conducted by respective HOI's: All children are expected to have achieved subject-specific learning outcomes/competencies & foundational reading skills as per NIPUN Bharat guidelines:

Stage/Class	Duration	Scheme of Examination
Grade 2nd	1 year	a. Read with meaning 45-60 words per minute. b. Read and write numbers up to 999. c. Subtract numbers up to 99.

Assessment at Foundational Stage:

1. Assessment is vital, to track children's progress in a continuous and comprehensive manner using multiple techniques of assessment. Assessment during the foundational learning can be broadly categorized into two major areas, namely:
 - a. School Based Assessment (SBA) at the foundational stage should be stress- free and largely through qualitative observation based on performance of the child in a multitude of experiences and activities and tools and techniques should be used as envisaged in exemplars prescribed by NCERT/SCERT in SBA document.
 - b. Large-scale standardized assessment large scale assessment data at the UT, National or the International level focuses on the „System“ and describes the educational health of the nation, UT or district.
2. Further Assessment at Foundational Stage aims at early identification of learning gaps at each foundational stage i.e., at FYL-1, FYL-2, FYL-3, FYL-4, & FYL-5 including children with special needs so that there can be possibilities of early intervention through referral to specialists. Teachers are required to use different techniques assess the Children with following major objectives:
 - a. Identify the child's strengths, needs, interests and preferences.
 - b. Potentiate child's performance and scaffold it through interventions.
 - c. Collaborate to solve issues and areas of concerns.
 - d. Contribute to early identification of learning gaps and learning difficulties.
3. Teachers are required to identify the learning gaps and focus should be on the attainment of Learning Outcomes and competencies as envisaged in the NIPUN/FLN Guidelines, which is broadly conceptualized as a child's ability to read basic texts and solve basic maths problems & all children are expected to achieve grade-wise subject-specific learning outcomes viz;

A child's progress should be assessed based on linguistic reading and writing.

1	Reading	Children should be able to read simple words, multiple words, stressed words, sentences and paragraphs.
2	Fluently Reading	A child's reading level is determined by testing how many words a child can read in one minute. Fluency is defined as being able to read 60 words per minute internationally. Keeping this in mind we can apply it to our languages and determine the level of children. For example, those who can read 20 words per minute in class 1, 25 words in class2, 30 words in class 3, can be identified as fluent readers.
3	Writing	Children should be able to write words, sentences and paragraphs on their own without mistakes. For example, 1st class children are simple words, multiple words, 2nd class children are stressed words. As mentioned above, if you can write 4 out of 5 words without mistakes, you should be considered proficient in writing.

The progress of the children in reading, fluent reading and writing skills should be tested once a month. The illustration.

Child's Progress Report Table is as under:

Student Name	Reading	Fluently Reading	Writing
Mohan	✓	✓	✓
Sohan	✓	✓	✓
Reshma	✓	✓	×
David	✓	×	×
Total	4	3	2

Description of Criteria Points for Co-Curricular activities:

S.No	OBJECT/ACTIVITY	CRITERIA POINTS
1	Physical Activities, Sports Yoga, etc	5
2	Participation in School Activities: i. Recitation ii. Art and Craft iii. Role Playing iv. Painting v. Group Songs etc	10
3	Attendance i. Attendance (>75 upto 85%)- (1 Marks) ii. Attendance (>85% upto 100%) (1 Marks) iii. Parent participation (2 Marks)	5
TOTAL		20 Marks

Academic Calendar-Cum-Syllabus 2024-25

This syllabus has been designed in order to provide students a broad and balanced understanding of subjects to enable them to communicate effectively, analyze information, take informed decisions, construct their worldview in alignment with constitutional values and move ahead in the direction of becoming productive citizens. The focus of current syllabus is on the development of 21st century skills in settings where each student feels independent, safe and comfortable with their learning. To achieve this aim, it is extremely important that children acquire adequate knowledge and skills in other core areas like Health and Physical Education, Life Skills, Values Education, Art Education, Work Education and other Co-Scholastic areas. The syllabus will help teachers as well as students to plan accordingly for achieving the desired learning competencies.

FOUNDATIONAL STAGE

***State Council of Educational Research & Training
(SCERT) JK-UT***

Ministry of Education
Government of India

PARAKH

**HOLISTIC
PROGRESS
CARD (HPC)**

FOUNDATIONAL STAGE

HOLISTIC PROGRESS CARD (HPC)

Foundational Stage

ISBN 978-93-5292-894-1

HOLISTIC PROGRESS CARD (HPC)

Foundational Stage

First Edition

December 2023

© National Council of Educational Research and Training, 2023

Please cite this publication as:

PARAKH (2023), HOLISTIC PROGRESS CARD (HPC) Foundational Stage, NCERT, New Delhi, India
<https://ncert.nic.in/parakh.php>.

ISBN 978-93-5292-894-1 (Print/PDF)

Unpriced — Printed Digitally

Published at the PARAKH by National Council of Educational Research and Training,
Sri Aurobindo Marg, New Delhi 110016.

PART-A (1)

Name and Address of the School:

UDISE Code:

Teacher Code:

GENERAL INFORMATION

(To be filled by the teacher in consultation with caregiver/parent)

Student Name: _____

Roll No. _____ Registration No.: _____

Class: BV1 ☐ BV2 ☐ BV3 ☐ Grade 1 ☐ Grade 2 ☐

Section: _____ Date of Birth: _____

Address: _____

_____ Phone: _____

Mother/Guardian Name: _____

Mother/Guardian Education: _____ Mother/Guardian Occupation: _____

Father/Guardian Name: _____

Father/Guardian Education: _____ Father/Guardian Occupation: _____

Number of siblings: _____ Siblings' age: _____

Mother Tongue: _____ Medium of Instruction: _____

Rural/Urban: _____

Photograph

ATTENDANCE

MONTHS	MAY	JUNE	JUL	AUG	SEP	OCT	NOV	DEC	JAN	FEB	MAR	APR
No. of Working Days												
No. of Days Attended												
% of Attendance												
If attendance is low then reasons there of												

INTEREST (I (the student) am interested in)*:

Reading ☐	Dancing or Singing or Playing a musical instrument ☐	Sport or Games ☐
Creative writing ☐	Gardening ☐	Yoga ☐
	Art ☐	Craft ☐
		Cooking ☐
Regular chores at home with significant others (father, mother, guardian, sibling, etc.) ☐		
Other ☐ Please specify		
.....		
.....		
.....		

* May choose more than one option

ME AND MY SURROUNDINGS

THIS IS   _____

I AM **YEARS OLD**

My Birthday is on

I live in

ME

This is my family

I WANT TO BE A _____ **WHEN I GROW UP**

are my friends

My Favourite :

 COLOUR

 FOOD

 ANIMAL

 FLOWER

 SPORT

 SUBJECT

PART B

DOMAIN 1: Physical development

Curricular Goals:

- Children develop habits that keep them healthy and safe.
- Children develop sharpness in sensorial perceptions.
- Children develop a fit and flexible body.

Competency/Competencies

ACTIVITY

ASSESSMENT RUBRIC*

	Stream	Mountain	Sky
Awareness			
Sensitivity			
Creativity			

* **Note:** Circle the relevant performance level based on the individual student's performance for each ability for this activity.

TEACHER'S FEEDBACK

NOTE: For each ability, mark the appropriate level

Observational Notes

Circle the picture that shows how you worked on this activity.

Self Assessment	I liked doing this work.	I found this work easy.	To do this work, I needed...
yes no do not know	yes no do not know	Classmate teacher books computer none	

Circle the picture that shows how your friend worked on this activity.

Peer Assessment	My friend liked doing this work.	My friend found this work easy.	To do this work, My friend needed ...
yes no do not know	yes no do not know	Classmate teacher books computer none	

Parents/Caregiver/Guardian's Observation

Comments/Remarks

Circle the relevant response

Learning Teaching resources at home
books/magazine newspaper toys/games/sports phone/computer internet

DOMAIN 2: Socio-emotional development

Curricular Goals:

- Children develop emotional intelligence, i.e., the ability to understand and manage their own emotions, and respond positively to social norms.
- Children develop a positive attitude towards productive work and service or 'Seva'.
- Children develop a positive regard for the natural environment around them.

Competency/Competencies

ACTIVITY

ASSESSMENT RUBRIC*

	Stream	Mountain	Sky
Awareness			
Sensitivity			
Creativity			

* **Note:** Circle the relevant performance level based on the individual student's performance for each ability for this activity.

TEACHER'S FEEDBACK

NOTE: For each ability, mark the appropriate level

Observational Notes

Circle the picture that shows how you worked on this activity.

Self Assessment	I liked doing this work.	I found this work easy.	To do this work, I needed...
	yes no do not know	yes no do not know	Classmate teacher books computer none

Circle the picture that shows how your friend worked on this activity.

Peer Assessment	My friend liked doing this work.	My friend found this work easy.	To do this work, My friend needed ...
	yes no do not know	yes no do not know	Classmate teacher books computer none

Parents/Caregiver/Guardian's Observation

Comments/Remarks

Circle the relevant response

Learning Teaching resources at home
books/magazine newspaper toys/games/sports phone/computer internet

DOMAIN 3: Cognitive Development

Curricular Goals:

- Children make sense of world around through observation and logical thinking.
- Children develop mathematical understanding and abilities to recognize the world through quantities, shapes, and measures.

Competency/Competencies

ACTIVITY

ASSESSMENT RUBRIC*

	Stream	Mountain	Sky
Awareness			
Sensitivity			
Creativity			

* **Note:** Circle the relevant performance level based on the individual student's performance for each ability for this activity.

TEACHER'S FEEDBACK

NOTE: For each ability, mark the appropriate level

Observational Notes

Circle the picture that shows how you worked on this activity.

Self Assessment	I liked doing this work.	I found this work easy.	To do this work, I needed...
	yes no do not know	yes no do not know	Classmate teacher books computer none

Circle the picture that shows how your friend worked on this activity.

Peer Assessment	My friend liked doing this work.	My friend found this work easy.	To do this work, My friend needed ...
	yes no do not know	yes no do not know	Classmate teacher books computer none

Parents/Caregiver/Guardian's Observation

Comments/Remarks

Circle the relevant response

Learning Teaching resources at home
books/magazine newspaper toys/games/sports phone/computer internet

DOMAIN 4: Language and literacy development

Curricular Goals:

- Children develop effective communication skills for day-to-day interactions in two languages.
- Children develop fluency in reading and writing in Language 1 (L1).
- Children begin to read and write in Language 2 (L2).

Competency/Competencies

ACTIVITY

ASSESSMENT RUBRIC*

	Stream	Mountain	Sky
Awareness			
Sensitivity			
Creativity			

* **Note:** Circle the relevant performance level based on the individual student's performance for each ability for this activity.

TEACHER'S FEEDBACK

NOTE: For each ability, mark the appropriate level

Observational Notes

Circle the picture that shows how you worked on this activity.

Self Assessment	I liked doing this work.	I found this work easy.	To do this work, I needed...
	yes no do not know	yes no do not know	Classmate teacher books computer none

Circle the picture that shows how your friend worked on this activity.

Peer Assessment	My friend liked doing this work.	My friend found this work easy.	To do this work, My friend needed ...
	yes no do not know	yes no do not know	Classmate teacher books computer none

Parents/Caregiver/Guardian's Observation

Comments/Remarks

Circle the relevant response

Learning Teaching resources at home
books/magazine newspaper toys/games/sports phone/computer internet

DOMAIN 5: Aesthetic and Cultural Development

Curricular Goals:

- Children develop abilities and sensibilities in visual and performing arts and express their emotions through art in meaningful and joyful ways.

Competency/Competencies

ACTIVITY

ASSESSMENT RUBRIC*

	Stream	Mountain	Sky
Awareness			
Sensitivity			
Creativity			

* **Note:** Circle the relevant performance level based on the individual student's performance for each ability for this activity.

TEACHER'S FEEDBACK

NOTE: For each ability, mark the appropriate level

Observational Notes

Circle the picture that shows how you worked on this activity.

Self Assessment	I liked doing this work.	I found this work easy.	To do this work, I needed...
	yes no do not know	yes no do not know	Classmate teacher books computer none

Circle the picture that shows how your friend worked on this activity.

Peer Assessment	My friend liked doing this work.	My friend found this work easy.	To do this work, My friend needed ...
	yes no do not know	yes no do not know	Classmate teacher books computer none

Parents/Caregiver/Guardian's Observation

Comments/Remarks

Circle the relevant response

Learning Teaching resources at home
books/magazine newspaper toys/games/sports phone/computer internet

DOMAIN 5.1: Positive Learning Habits

Curricular Goals:

- Children develop habits of learning that allow them to engage actively in formal learning environments like a school classroom.

Competency/Competencies

ACTIVITY

ASSESSMENT RUBRIC*

	Stream	Mountain	Sky
Awareness			
Sensitivity			
Creativity			

* **Note:** Circle the relevant performance level based on the individual student's performance for each ability for this activity.

TEACHER'S FEEDBACK

NOTE: For each ability, mark the appropriate level

Observational Notes

Circle the picture that shows how you worked on this activity.

Self Assessment	I liked doing this work.	I found this work easy.	To do this work, I needed...
yes no do not know	yes no do not know	Classmate teacher books computer none	

Circle the picture that shows how your friend worked on this activity.

Peer Assessment	My friend liked doing this work.	My friend found this work easy.	To do this work, My friend needed ...
yes no do not know	yes no do not know	Classmate teacher books computer none	

Parents/Caregiver/Guardian's Observation

Comments/Remarks

Circle the relevant response

Learning Teaching resources at home
books/magazine newspaper toys/games/sports computer/Internet

PART C

SUMMARY FOR THE ACADEMIC YEAR

KEY PERFORMANCE DESCRIPTORS

(Qualitative inputs by teacher based on the student's ability)

Awareness 	1. Physical development 2. Socio-emotional development 3. Cognitive development 4. Language and literacy development 5. Aesthetic and Cultural development 5.1. Positive Learning Habits
Sensitivity 	
Creativity 	

NOTE: A summary of the holistic development of the student needs to be given at the end of an academic year in a descriptive manner in each of the five domains. Essentially each of the summary should emphasize the strength as well as the area of concerns/ improvements. The performances summaries should be described in terms of 3 abilities (i.e., Awareness, Sensitivity, Creativity).

